

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Teritoriální studia

Bakalářská práce

2024

Tomáš Veselý

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Teritoriální studia

**Boj italského státu s organizacemi Cosa Nostra a
Camorra**

Bakalářská práce

Autor práce: Tomáš Veselý

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Martin Mejstřík

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 25. dubna 2024

Tomáš Veselý

Bibliografický záznam

VESELÝ, Tomáš. *Boj italského státu s organizacemi Cosa Nostra a Camorra*. Praha, 2024. 50 stran. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Teritoriální studia. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Martin Mejstřík.

Rozsah práce: 57 718 znaků

Abstrakt

Bakalářská práce „Boj italského státu s organizacemi Cosa Nostra a Camorra“ pojednává o reakci italského státu na působení mafiánských organizací Cosa Nostra a Camorra. Práce se zaměřuje především na období od konce 80. let 20. století až do současnosti. Od 80. let italský stát začal prosazovat zásadní kroky v protimafiánské legislativě a vytvářel komplexnější legislativní rámec, který měl omezit sílu a vliv italské mafie. Boj s italskou mafií se v tomto období stal jednou z priorit tehdejších vlád, ale díky odlišnému státnímu přístupu k oběma organizacím a jejich charakteristickým znakům jako je například vnitřní struktura nebo vztah k italskému státu se ale nepodařilo dosáhnout srovnatelných výsledků. Cílem práce bude pomocí komparativní analýzy vyhodnotit data úspěšnosti protimafiánských opatření a míry angažovanosti italského státu v boji s oběma organizacemi, a tak odhalit příčiny odlišných výsledků, kterých italský stát od konce 80. let dosáhl. Díky získaným datům práce také nastíní možnou hypotézu dalšího vývoje boje s oběma organizacemi.

Práce v závěru zodpovídá výzkumnou otázku a uvádí, že organizace Cosa Nostra zaznamenala od 90. let 20. století výraznější pád než Camorra hlavně díky angažovanosti italského státu, který zvolil boj proti organizaci Cosa Nostra za bezpečnostní prioritu. Zásadní vliv měla také mezinárodní spolupráce, občanské iniciativy a samotná efektivita protimafiánských opatření.

Abstract

The bachelor thesis “The Italian state's fight against Cosa Nostra and Camorra” deals with the Italian state's response to the activities of the mafia organizations Cosa Nostra and Camorra. The thesis focuses mainly on the period from the late 1980s to the present day. From the 1980s onwards, the Italian state began to enforce major steps in anti-mafia legislation, creating a more comprehensive legislative framework to limit the power and influence of the Italian mafia. The fight against the Italian mafia became one of the priorities of the governments at that time. However, due to the different state approach to the two

organizations and their characteristics, such as their internal structure or their relationship with the Italian state, the Italian state was not able to achieve comparable results. The aim of this thesis will be to use a comparative analysis to evaluate data on the success of anti-mafia measures and the level of involvement of the Italian state in the fight against the two organizations, in order to reveal the reasons for the different results achieved by the Italian state since the late 1980s. Thanks to the data collected, the thesis also outlines possible hypotheses for the future development of the fight against the two organizations.

The thesis concludes by answering the research question and argues that Cosa Nostra has seen a more significant decline than Camorra since the 1990s, mainly due to the involvement of the Italian state, which has made the fight against Cosa Nostra a security priority. International cooperation, civic initiatives and the very effectiveness of anti-mafia measures have also been crucial.

Klíčová slova

Mafie, Itálie, Cosa Nostra, Camorra, protimafiánská legislativa

Keywords

Mafia, Italy, Cosa Nostra, Camorra, antimafia legislation

Title

The Italian state's fight against Cosa Nostra and Camorra

Poděkování

Rád bych zde poděkoval PhDr. Martinu Mejšťíkovi za ochotu, laskavost a cenné rady při vedení mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	8
Cíle práce	8
Metodologie	10
Struktura práce	10
Přehled literatury	11
1. Vymezení pojmu mafie	13
1.1 Definice pojmu	13
1.2 Podmínky pro vznik a rozšíření mafie	14
1.3 Odlišný vývoj organizací od 90. let	15
2. Boj proti mafii	18
2.1 Počátky boje proti mafii a legislativní reformy	18
2.1.1 Preventivní opatření	19
2.1.2 Opatření s přímým účinkem	20
2.2 Aktéři v boji proti mafii	21
2.2.1. DIA (Direzione Investigativa Antimafia - Ředitelství pro vyšetřování mafie) ..	22
2.2.2 DNA (Direzione Nazionale Antimafia - Národní ředitelství pro boj proti mafii) a další subjekty	23
3. Organizace Cosa Nostra a Camorra	24
3.1 Cosa Nostra	24
3.1.1 Struktura	24
3.1.2 Fungování a vztah k italskému státu	26
3.2 Camorra	26
3.2.1 Struktura	26
3.2.2 Fungování a vztah k italskému státu	27

4. Analýza zkoumaných kritérií.....	29
4.1 Bezpečnostní složky, stanice orgánu DIA a rozpočet policejních ředitelství	29
4.2 Zabavený a konfiskovaný majetek	30
4.3 Probíhající vyšetřování	32
4.4 Příjmy z výpalného a vydírání, občanské iniciativy	33
4.5 Režim 41-bis a zatčení bossové	34
4.6 Odhalení mafiánské přítomnosti v regionální politice	35
4.7 Mezinárodní spolupráce	36
Závěr	39
Summary.....	41
Použitá literatura	43

Úvod

Mafie od 19. století představovala na jihu Itálie fenomén, který silně ovlivňoval život tamních obyvatel. Díky své moci, síle, krutosti a neproniknutelnosti do jejích struktur se po více než 100 let považovala za nedotknutelnou a nezničitelnou. Tento trend přetrvával až do počátku 90. let minulého století, kdy se názor na italskou mafii začal měnit. Důkazem toho je vyjádření italského prokurátora Falconeho z 30. srpna 1991, několik měsíců před jeho smrtí zapříčiněnou bombovým útokem připraveným sicilskou mafii Cosa Nostra: „Mafie není neporazitelná, nakonec dojde svému konci“.¹

Již od konce 80. let vložil italský stát do boje s mafii velké množství úsilí a prostředků. Výsledky na sebe nenechaly dlouho čekat. Největší italská mafie té doby, sicilská Cosa Nostra, se začala potýkat se vznikající krizí, která byla zapříčiněna hlavně státními represemi. Stejně výsledky ale italský stát nezaznamenával u ostatních mafiánských organizací, které od konce 80. let sílily, a navíc expandovaly do zbytku Itálie a celé Evropy.

Boj s italskou mafii je kontinuální problém, s nímž se po dlouhá desetiletí italský stát společně s evropskými vyšetřovacími orgány není schopen efektivně vypořádat, a tak tento neutuchající souboj představuje atraktivní téma nejen pro italskou akademickou obec, ale také pro běžného italského čtenáře, který je fenoménem mafie ovlivňován na denní bázi. O téma italské mafie je pro její rozpínavost zájem i ve zbytku evropských států, nicméně v českém prostředí vychází pouze omezené množství publikací zabývajících se touto problematikou. Objem prací, které se mimo teoretickou analýzu věnují boji s mafii i na praktické úrovni je pak de facto nulový. Proto věřím, že práce přinese nové pohledy k problematice boje italského státu s organizacemi Cosa Nostra a Camorra.

Cíle práce

Cílem bakalářské práce bude pomocí několika výzkumných kritérií zjistit, proč byl italský

¹ "La mafia non è invincibile, è un fatto umano e come tutti i fatti umani ha un inizio, e avrà anche una fine. Piuttosto bisogna rendersi conto che è un fenomeno terribilmente serio e molto grave e che si può vincere non pretendendo eroismo da inermi cittadini, ma impegnando in questa battaglia tutte le forze migliori delle istituzioni" – Giovanni Falcone, „La mafia non è invincibile“, RaiNews, 23. května 2014, <http://www.rainews.it/archivio-rainews/media/Falcone-La-mafia-non-invincibile-2011d7b9-31e1-4fca-ade7-8fb81d0623e7.html>, (staženo 23. března 2024).

stát od konce 80. let schopen silně oslabit sicilskou mafii Cosa Nostra, ale naopak se stejného výsledku nepodařilo dosáhnout s kampáňskou mafií Camorra. Hledání objektivní odpovědi je ztíženo neproniknutelností mafiánských organizací, jejichž cílem je zůstat v co možná největší anonymitě, a zároveň i dostupností informací o průběhu vyšetřování a stavu mafie, které z pochopitelných důvodů italský stát nezveřejňuje. Tento výzkum se tedy bude stejně jako téměř všechny studie o mafií pevně opírat o soudní a policejní dokumentaci, novinové články, statistické údaje a rozhovory s lidmi, kteří se tématu mafie věnují.²

Kýžený výsledek bude zjištěn pomocí tří výzkumných kritérií. První a nejobsáhlejší bude analýza státních vyšetřování a účinnost aplikovaných opatření proti oběma mafiím. K určení exaktních výsledků účinnosti protimafiánských opatření by bylo potřeba znát přesný stav mafiánských organizací, který díky povaze samotné mafie není znám, a tak se práce bude při vyhodnocení výsledků opírat o studie zkoumající a odhadující velikost obou organizací jako je například studie organizace Trascrime nebo SOS Impresa. Nahlédnuto bude na objem zabaveného a konfiskovaného majetku³, počty uvězněných mafiánů, odhalení mafiánské přítomnosti v lokální politice nebo počet vyšetřování zaměřených na obě organizace.

Druhým kritériem bude míra angažovanosti italského státu v boji s oběma organizacemi. Ačkoliv je problém Camorry v současnosti ještě větším než v případě sicilské Cosa Nostry, jsou zde stále vidět rozdíly protimafiánských snah v obou regionech. Jedná se například o celkový počet příslušníků bezpečnostních složek, rozpočty policejních ředitelství v metropolích obou regionů nebo o počet poboček DIA (Direzione investigativa Antimafia - Vyšetřovací ředitelství Antimafia), které koordinují veškeré protimafiánské operace.

Posledním kritériem bude přítomnost občanských protimafiánských hnutí v obou regionech. Interakce s místním obyvatelstvem je pro fungování mafie zcela zásadní, a tak je vztah mafie se společností jedním z rozhodujících elementů pro působení mafie v daných regionech. Míra společenské akceptace mafiánských organizací se v posledních letech zmenšuje, což je vidět právě na vzniku občanských protimafiánských hnutí.

² Luciano Brancaccio, „Dentro gli spazi della camorra“, *Meridiana*, č. 101 (2021): 221, <http://www.jstor.org> (staženo 20. března 2024).

³ Rodíl mezi zabaveným a konfiskovaným majetkem bude vysvětlen v kapitole „Zabavený a konfiskovaný majetek“

Metodologie

Metodologickou koncepcí práce bude komparativní studie metodou rozdílu. V případě metody rozdílu je nutno zvolit případy, které se liší v hodnotě empirického výsledku, ale zároveň mají velmi podobný charakter.⁴ Proto byly zvoleny mafiánské organizace Cosa Nostra a Camorra, které vykazují téměř naprostou shodu ve své činnosti, kdy jejich aktivity stojí na obchodu s drogami, vybíráním výpalného, pašování zbraní a lidí, prostituci nebo na zisku z hazardu. Organizace mají také velmi podobné personální složení, protože na rozdíl od kalábrijské mafie 'Ndrangheta členství v těchto organizacích nezávisí na pokrevních vazbách a na sňatkové politice, takže členové jsou rekrutováni individuálně.⁵ Organizace jsou také i přes vliv globalizace silně vázány na domovské regiony, ve kterých zaznamenávají většinu svých zisků. Tento trend nebývá pravidlem, protože například již zmíněná organizace 'Ndrangheta inkasuje pouhých 30% zisků z domovské Kalábrie.⁶ Obě organizace vykazují zásadnější rozdíly pouze ve vnitřní struktuře, a tak se práce bude věnovat i analýze těchto rozdílů a pokusí se zjistit, do jaké míry strukturální odlišnosti ovlivňují efektivitu státních protimafiánských opatření.

Praktická část práce bude pomocí aplikace všech výše zmíněných kritérií na obě mafiánské organizace a následnou komparací výsledků zjišťovat, do jaké míry daná kritéria ovlivňují mafiánské organizace, a které mají na jejich fungování největší vliv. Z tohoto bádání bude poté vyvozen závěr, který se bude snažit odpovědět na položenou výzkumnou otázku *Proč byl italský stát od 90. let schop silně oslabit sicilskou mafii Cosa Nostra, ale nikoliv mafii Camorra.*

Struktura práce

Bakalářská práce bude členěna do čtyř kapitol. Po úvodní části bude definován pojem mafie a vysvětleny předpoklady pro její vznik a fungování. Další kapitola se bude věnovat samotnému boji proti mafii, kdy budou popsány státní strategie a nejdůležitější

⁴ Vít Beneš a Petr Drulák. *Metodologie výzkumu politiky* (Praha: Sociologické nakladatelství, 2019), 65-69.

⁵ Maurizio Catino, „Italian Organized Crime since 1950“, *Crime and justice*, č. 1 (2020): 74-85, <https://doi.org/10.1086/707319> (staženo 11. března 2024).

⁶ Francesco Calderoni, „Mythical numbers and the proceeds of organised crime: estimating mafia proceeds in Italy“, *Global crime* 15, č. 1-2 (2014): 32, <https://doi.org/10.1080/17440572.2014.882778> (staženo 18. března 2024).

protimafiánské zákony a opatření, které budou využity i v praktické části. Třetí kapitola bude analyzovat obě mafiánské organizace Cosa Nostra a Camorra s důrazem na jejich strukturu a vztah k italskému státu, které mají největší vliv na efektivitu a aplikaci protimafiánských opatření. Ve čtvrté, praktické části bude na základě analýzy výsledků protimafiánských opatření a následné komparaci těchto hodnot provedeno vyhodnocení výzkumu a vyvozen závěr práce.

Přehled literatury

Sicilská Cosa Nostra po mnoho let představovala synonymum pro italskou mafii obecně, a tak byla publikační činnost na téma ostatních mafiánských organizací omezená. Ještě před necelými 30 lety byl organizovaný zločin v Kampánii ze sociologického a historického hlediska téměř zcela opomíjen.⁷ Kromě románů a novinářských článků nebyly publikovány akademické práce na téma kampánijské Camorry, které by se daly srovnávat s pracemi publikovanými o sicilské mafii Cosa Nostra.⁸ Dokonce i v prvních oficiálních zprávách orgánu DIA bylo na sicilskou mafii Cosa Nostra odkazováno pouze jako na „Mafii.“⁹ Tento trend se změnil v průběhu 90. let, kdy se mafie stala celospolečenským fenoménem a začalo vycházet mnoho prací o ostatních mafiánských organizacích, a tak je dnes téma Cosa Nostry a Camorry kvalitně pokryto. Deskripce obou organizací se v práci bude opírat primárně o práce Maurizia Catina (*Italian organized crime since 1950*), Attilia Scaglioneho (*Cosa Nostra and Camorra: illegal activities and organisational structures*) a studii Antonia La Spiny (*The Fight Against the Italian Mafia*).

Stejně je tomu i v případě boje proti mafii a legislativních úprav, o kterých bylo vydáno mnoho publikací. Mezi autory, kteří se zabývají bojem s mafii a legislativním procesem patří například Alison Jamieson, jejíž knihy *Antimafia efforts in Italy, 1992-1997* nebo *The Antimafia* poskytly důležitý zdroj informací o legislativních úpravách. Dalšími pracemi analyzující legislativní úpravy italského státu jsou studie *The administrative measures to prevent and tackle crime* nebo *Mafia and the Italian State: The Historical*

⁷ Attilio Scaglione, „Cosa Nostra and Camorra: illegal activities and organisational structures“, *Global crime* 17, č. 1 (2016): 66, <https://doi.org/10.1080/17440572.2015.1114919> (staženo 19. března 2024).

⁸ Giacomo Di Gennaro a Antonio La Spina, „The costs of illegality: a research programme“, *Global crime* 17, č. 1 (2016): 12, <https://doi.org/10.1080/17440572.2015.1128621> (staženo 20. března 2024).

⁹ „Relazione semestrale I. semestre 1994“, Direzione Investigativa Antimafia, červen 1994: 103–105, <https://direzioneeinvestigativaantimafia.interno.gov.it/semestrali/sem/1994/1sem1994.pdf> (staženo 10. března 2024).

Roots of the Current Crisis, ze kterých bude v práci čerpáno.

V teoretické části bude práce vycházet především z anglicky psaných akademických prací italských autorů o mafii samotné a o historii boje proti ní. Velké množství současných italských autorů publikuje práce v anglickém jazyce, a tak bude italská literatura představovat spíše doplňkový zdroj informací. Naopak italské zdroje budou použity při deskripci legislativních opatřeních a oficiálních dokumentů, které budou získávány přímo z oficiálních stránek italských ministerstev a sborníku italských zákonů.

K práci bude využito také množství mediálních článků pro jejich aktuálnost a odlišnost od akademických prací. Použity budou například v Itálii publikované rozhovory s prokurátorem Falconem nebo s italským profesorem Salvatorem Lupem, který se zabývá primárně sicilskou mafií. Tyto rozhovory dodají práci osobní pohled odborníků na mafii a boj proti ní, a tak poskytnou specifický zdroj informací, jenž nebývá v akademických pracích často zachycen. Dále budou zpracovány také články agentur Reuters nebo The Guardian, které často informují o italské mafií.

V praktické části se bude práce opírat o oficiální data italského státu, evropských institucí a nezávislých agentur, které se zabývají výzkumem italské mafie. Oficiální statistické údaje budou čerpány ze stránek italského statistického úřadu, zpráv ministerstva vnitra a agentury Eurostat. Údaje o stavu současné italské mafie budou použity především skrze agenturu Trascrime, která svými studiemi analyzovala mafiánské organizace a jejich fungování v celé Itálii. Vyšetřovací záznamy a data o výsledcích boje s italskou mafií budou přebrána ze semestrálních reportů DIA, které vycházejí od roku 1992 až do současnosti a policejních zpráv ministerstva vnitra.

1. Vymezení pojmu mafie

Mafie je pojem, pod kterým se skrývá mnoho organizací na celém světě. Od čínských triád, japonské Jakuzy až po italské mafiánské organizace. V práci proto bude pojem mafie využíván jako obecné označení pro italské mafiánské organizace, které vykazují vlastní specifické rysy. Konkrétně bude pojmem mafie odkazováno především na organizace Cosa Nostra a Camorra, kterými se práce zabývá.

1.1 Definice pojmu

Pojem mafie se dlouho používal jako synonymum pro organizovaný zločin, nicméně již od jejích začátků mafie představovala specifickou formu organizovaného zločinu, kterou charakterizuje její politický přesah. Přestože se mafiánské skupiny aktivně podílejí na nelegálních ekonomických aktivitách, nelze je omezovat pouze na tyto aktivity. Kromě poskytování nelegálního zboží a služeb se mafie snaží o politickou kontrolu nad oblastmi, kde žijí její členové a kde se odehrává většina jejích nelegálních aktivit.¹⁰ Všechny mafiánské organizace mají také jasně definovanou strukturu, v níž je i určený hierarchický pořádek.

Proto je dnes mafie mnoha autory definována právě jako zločinecká organizace s politickým přesahem, stanovenou hierarchickou strukturou, vlastními tradicemi a pravidly (omerta¹¹, věrnost příslušné mafii, vnitřní řešení sporů). Nastavené tradice a pravidla slouží jako mechanismus pro urovnávání vnitřních sporů a plnění nastavených cílů, protože mafiánské organizace se nemohou spoléhat na vnější soudy při řešení problémů, a protože potřebují vzájemně spolupracovat, aby dosáhli svých ekonomických cílů.¹²

I přestože tato definice slouží k obecnému popisu mafie, všechny italské mafiánské organizace vykazují specifické znaky, a tak je pro podrobnější analýzu potřeba definovat hlavní znaky každé organizace zvlášť.

¹⁰ Giulia Berlusconi, „Italian Mafia“, *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*, č. 1 (2014): 2, https://www.researchgate.net/publication/295086008_Italian_Mafia (staženo 2. března 2024).

¹¹ Omerta je kodex mlčení, který zakazuje spolupráci s orgány činnými v trestním řízení a prozrazování informací o mafiánské trestné činnosti.

¹² Maurizio Catino, „Mafia rules. The role of criminal codes in mafia organizations“, *Scandinavian Journal of Management* 31, č. 4 (2015): 536-548. <https://doi.org/10.1016/j.scaman.2015.10.001> (staženo 1. dubna 2024).

Zmíněná definice je dostatečná pro publikační činnost, avšak italský stát potřeboval přesně definovat, co jsou to organizace mafiánského typu, aby na ně mohl efektivně aplikovat represivní opatření. Organizace mafiánské typu proto italský stát definoval v roce 1982 článkem 416bis odst. 3 italského trestního zákoníku. Ten organizace mafiánského typu definuje takto:

„O organizaci mafiánského typu se jedná tehdy, když její členové využívají zastrašování vycházející z členství v mafii, principu podřízenosti ostatních a kodexu omerty k páčání trestných činů, k přímému nebo nepřímému ovládnutí podnikatelských aktivit, koncesí, veřejných zakázek nebo veřejných služeb, k dosahování neoprávněných zisků nebo výhod pro sebe nebo jiné, k zabránění či ztížení volebního práva a k získání hlasů pro sebe nebo jiné.“¹³

Definice pomocí článku 416bis představuje přesný popis všech atributů, které musí zločinecká organizace vykazovat, aby se dala považovat za mafiánskou organizaci. Tento článek tak tvoří základ pro boj italského státu s mafii.

1.2 Podmínky pro vznik a rozšíření mafie

V Itálii se původně mafie vyskytovala pouze ve čtyřech regionech z dvaceti, protože zločinecké organizace se vždy rodí pouze tehdy, když je na vymezeném území politické vakuum. Politické vakuum je definováno jako situace, kdy byl určen rozkol mezi vládou a vládnutím: vláda bez vládnutí zůstává v rukou národních politických institucí, ale vládnutí bez vlády zůstává v rukou zločineckých organizací.¹⁴ Proto se tyto organizace vyvinuly v jižních částech Itálie, konkrétně v regionech Sicílie, Kalábrie, Kampánie a Apulie, kde stát neměl silné postavení, a tak bylo obyvatelstvo odkázáno samo na sebe, respektive na mafiánské organizace poskytující služby, které v ostatních italských regionech plnil stát. Tyto služby ale nebyly nikdy poskytovány nezištně a mafie byla stále zločineckou organizací, která pomáhala tamní populaci pouze v některých případech, kdy situaci využila pro vlastní účely.¹⁵ Později se mafiánské organizace z jihu rozšířily do zbytku Itálie, protože

¹³ Giorgio Frascini a Chiara Putaturo, „Illicit assets recovery in Italy“, *Transparency International Italia*, prosinec 2013: 19, https://www.confiscation.eu/site/wp-content/uploads/2014/02/NationalReport_TI-IT_EN_Illicit_Assets_Recovery_in_Italy.pdf (staženo 22. března 2024).

¹⁴ Ceci Elvio, „Analysis of organized crime: Camorra“, *Crimen 9*, č. 3 (2018): 287, <https://www.ceeol.com/> (staženo 27. února 2024).

¹⁵ „Io, Falcone, vi spiego cos'è la mafia“, *Libertà e Giustizia*, 23. května 2017, <https://www.libertaegiustizia.it/2017/05/23/io-falcone-vi-spiego-cose-la-mafia/> (staženo 20. února 2024).

bohatší severní regiony představovaly pro mafii nový trh s nelegálním zbožím a službami.

Posledním krokem byla expanze do dalších, převážně evropských států. Například v 90. letech minulého století panoval všeobecný strach z rozšíření italské mafie do celé Evropy. V této době se předpokládalo, že italské mafie mají v různých členských státech Evropské unie vlastní zastoupení a volně v nich podnikají v nelegálních aktivitách.¹⁶ Z těchto důvodů na konci 80. let začala poprvé aktivněji fungovat mezinárodní spolupráce v boji s organizovaným zločinem, do které se zapojila většina evropských států a států na Evropu napojených. Spolupráce při vyšetřování na vícero úrovních a mezi vícero subjekty je hlavním předpokladem pro úspěšný boj proti mafii. Stejně jako mafie operuje na mnoha úrovních a v mnoha odvětvích, tato propojenost a navázanost je potřeba i v boji proti ní. Funkční mezinárodní spolupráce se tak stala jednou z klíčových změn v boji proti mafii a bez jejího fungování by bylo dnes nemožné čelit italské mafii úspěšně.

1.3 Odlišný vývoj organizací od 90. let

Zásadním předpokladem pro relevanci práce je fakt, že organizace Cosa Nostra od 90. let ustupuje a její moc klesá, a naopak mafie Camorra stále představuje silnou a prosperující organizaci. Vzhledem k tomu, že se jedná o ilegální organizace, jejichž cílem je zůstat stranou pozornosti, examinační jejich aktivit a stavu představuje složitou disciplínu.

O detailní studii organizací se v posledních letech snažilo několik nezávislých agentur. Jejich výstupy se často rozcházejí a v mnoha ohledech vůbec neshodnou. Mezi autory uznávané projekty, které se snažily o detailní popis mafiánské organizací patří výzkumy agenturami Trascrime z roku 2013, SOS impresa a zpráva Italské národní banky z roku 2012. Jejich celkové výsledky se liší do takové míry, že agentura Trascrime odhaduje celkové roční výnosy italské mafie zhruba mezi 8,3 až 13 miliardami eur¹⁷ (pod 1 % italského HDP). Oproti tomu odhady Italské národní banky a agentury SOS impresa staví výnosy italské mafie na úroveň 150, respektive 139 miliard eur (zhruba 10 % celkového HDP).¹⁸ Ačkoli se odhady neshodnou v absolutních číslech, všechny odhadují výnosy organizací Camorra a 'Ndrangheta nad výnosy sicilské mafie Cosa Nostra.

¹⁶ Felia Allum, „Understanding criminal mobility: the case of the Neapolitan Camorra“, *Journal of modern Italian studies* 19, č. 5 (2014): 583, <https://doi.org/10.1080/1354571X.2014.962257> (staženo 15. března 2024).

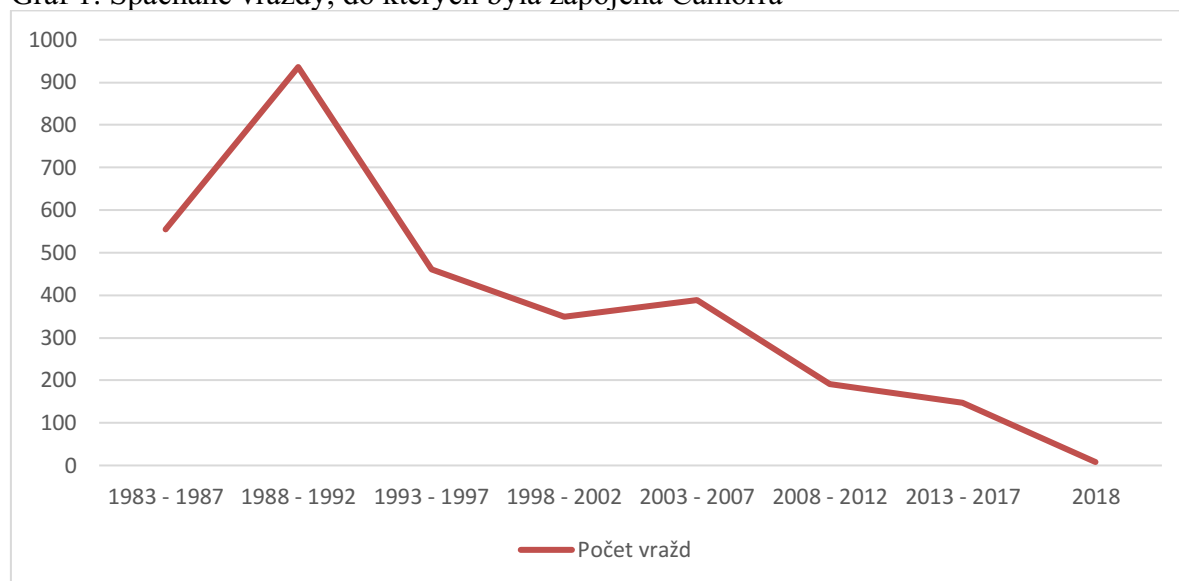
¹⁷ „Progetto pon sicurezza 2007-2013“, Trascrime, vydáno 25. října 2013: 3, https://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2014/02/PON-Gli_investimenti_delle_mafie_ridotto.pdf (saženo 26. února 2024).

¹⁸ Calderoni, „Mythical numbers and the proceeds of organised crime: estimating mafia proceeds in Italy“, 5.

Druhým argumentem jsou akademické studie a názory odborníků, které téměř jednohlasně potvrzují úpadek mafie Cosa Nostra od 90. let a odlišný vývoj u mafie Camorra. Salvatore Lupo, profesor moderních dějin na Palermské univerzitě a uznávaný odborník na historii italské Cosa Nostry zmiňuje, že Cosa Nostra od 90. utrpěla strmý pád a již není tou samou organizací, kterou byla na svém vrcholu.¹⁹ Lupo také vysvětluje, že úpadek Cosa Nostry je primárně způsoben tlakem italského státu, který v posledních 30 letech dosáhl nebývalých výsledků a dostal sicilskou mafii do situace, v níž se nikdy v historii neocitla.²⁰ Indikátorem úpadku sicilské mafie jsou také odposlechy z vězení, kdy si jeden z mafiánských šéfů Giovanni di Giacomo v nahrávaném hovoru stěžoval na špatnou ekonomickou situaci. V hovoru zmiňuje, že s tolika zavřenými podniky a tolika lidmi, kteří odmítají platit výpalné a místo toho volají policii, to možná nestojí za námahu.²¹

Na druhou stranu organizace Camorra od 90. let výrazně změnila svou strategii, kdy značně ustoupila od násilí a místo toho diverzifikovala svou činnost. Počet vražd, do kterých byla Camorra zapojena od konce 80. let výrazně klesl.

Graf 1: Spáchané vraždy, do kterých byla zapojena Camorra

Zdroj: Tomáš Veselý (data získána z: „Le vittime di omicidio“, Istat)²²

¹⁹ Elena Ciccarello, „Salvatore Lupo: "La mafia siciliana è cambiata", Lavalibera, vydáno 12. ledna 2021, https://lavalibera.it/it-schede-223-salvatore_lupo_mafia_siciliana_cambiata (staženo 12. března 2024).

²⁰ Lorenzo Tondo, „Sicilians dare to believe: the mafia's cruel reign is over“, The Guardian, vydáno 22. září 2019, <https://www.theguardian.com/world/2019/sep/22/mafia-godfathers-sicily-palermo-italy> (staženo 12. března 2024).

²¹ Michael Day, „Times are so tough in Italy that Mafiosi are considering getting jobs“, The Independent, vydáno 21. dubna 2014, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/times-are-so-tough-in-italy-that-mafiosi-are-considering-getting-jobs-9272384.html> (staženo 14. března 2024).

²² : „Le vittime di omicidio“, Istat, březen 2020, <https://www.istat.it/it/archivio/239321> (staženo 24. dubna 2024).

Navíc Camorra expandovala do zbytku Itálie a celého světa, kde nyní často podniká i v legálních odvětvích.²³ Toto tvrzení potvrzují rozhovory s nejznámějším autorem píšícím o organizaci Camorra, Robertem Savianem, který i ve svých dílech zmiňuje tuto změnu ve fungování Camorry a její neupadající vliv.

²³ Felia Allum, Isabela Clough Marinaro a Rocco Sciarrone, „The Camorras in Naples and Campania: Business, groups and families“, *Italian Mafias Today*, č.1 (2019): 30-43, <https://doi.org/10.4337/9781789904147.00010> (staženo 20. března 2024).

2. Boj proti mafii

2.1 Počátky boje proti mafii a legislativní reformy

Mafie představovala problém pro sjednocený italský stát od jeho vzniku v roce 1861. Již v závěrečné zprávě vyšetřovací komise z let 1875-76, kterou vedli Leopoldo Franchetti a Sidney Sonnino se píše, že fenomén mafie není pro Sicílii nijak zvláštní a mafie stojí za veškerým zločinem spáchaným na území Sicílie. Ve zprávě také stojí, že na boj proti sicilské mafii bylo nasazeno 22 a půl praporu pěchoty, dvě eskadrony jezdeckva, čtyři čety horských bersaglieri a 3120 karabiníků.²⁴ V devatenáctém století italský stát tedy o hrozbě mafie věděl, snažil se ji potlačit vysláním jednotek, avšak tato strategie nebyla dostatečně úspěšná a na fungování mafie měla minimální vliv. Reagovat na fenomén mafie se vláda snažila také vydáním Zanardelliho zákoníku, který se pokoušel o přísnější potrestání zločinů spáchaných mafii. V té době bylo ale prokázat mafii vinu téměř nemožné, a tak se tato snaha stala spíše symbolickou a fungování mafie neohrozila.

Další částečné snahy italského státu o potlačení mafie jsou spojeny s fašistickým zákoníkem, který ovšem zpříšňoval tresty pro většinu zločinů, a tak se nejednalo o primárně cílenou kampaň proti italské mafii. V roce 1924 ale Mussolini zahájil kampaň na zníčení sicilské mafie, která se snažila oslabit její moc, a tak legitimizovat fašistickou vládu na Sicílii.²⁵ Cosa Nostra během Mussoliniho striktní vlády neprosperovala, což se stalo hlavním důvodem pro její zapojení do spojenecké invaze na Sicílii během druhé světové války na straně Spojenců.

Protimafiánská legislativa zaměřená přímo na boj s mafii vstoupila v platnost až v 60. letech 20. století, kdy se stát snažil reagovat na korupci ve veřejné správě. První čistě protimafiánský zákon byl poté přijat v roce 1965. Jeho hlavním cílem byl zákaz uzavírání smluv s orgány veřejné správy osobám, které jsou buď podezřelé, nebo odsouzené za členství v mafiánských organizacích.^{26 27}

²⁴ „Io, Falcone, vi spiego cos'è la mafia“, Libertà e Giustizia.

²⁵ Christopher Duggan, *Fascism and the Mafia* (New Haven: Yale University Press, 1989), 119.

²⁶ Francesco Calderoni a Fiammetta Di Stefano, „The administrative approach in Italy“, in *Administrative measures to prevent and tackle crime*, ed. Maaike Peters, Dirk Van Daele (Haag: Eleven publishing, 2015): 239.

²⁷ Cílem zákona č. 431 ze dne 13. května 1965 bylo zabývat se osobami napojenými na mafiánské organizace, u nichž bylo prokázáno, že představují riziko pro společnost. Zákon se o to snažil využitím osobních preventivních opatření. Dnes je tento zákon silně kritizován, protože dostatečně nedefinoval pojem mafie, a tak jeho aplikace byla neefektivní.

V návaznosti na tyto první a nepříliš účinné protimafiánské zákony bylo ale třeba prosadit nová a efektivní opatření, které by byly schopny řešit problém italské mafie. Pro jejich účinné fungování byl vytvořen komplexnější legislativní rámec, který propojil celou protimafiánskou legislativu, jasně stanovil nařízené postupy a tím se italskému státu podařilo zacelit systémové trhliny, kterých do té doby mafie využívala. Navíc stát vyhradil kompetence všech složek zapojených do boje proti mafii, což bylo umožněno vytvořením čistě protimafiánských vyšetřovacích orgánů.

Pro efektivní využití všech protimafiánských opatření a postupů bylo následně nutné přesně definovat, co jsou organizace mafiánského typu. Ty byly poprvé definovány již zmíněným článkem 416bis odst. 3 italského trestního zákoníku v roce 1982. V témže roce byl také prosazen zákon č. 646 (také známý jako Rognoni - La Torre), který zavedl právní pojem „mafiánské sdružení.“ Být součástí mafiánské skupiny se stalo samo o sobě zločinem, a tak mohl stát zatknout mnoho významných mafiánů, kterým byla prokázána příslušnost k mafiánským organizacím.²⁸

Tato opatření z roku 1982 představovala začátek úspěšnějšího období v boji proti mafii. Následovaly je další zákony a jejich úpravy, které dnes tvoří již zmíněný legislativní rámec vytvořený speciálně pro boj s italskou mafii. Jeho součástí jsou nejen protimafiánská opatření, ale značný důraz je kladen na komunikaci a spolupráci mezi jednotlivými vyšetřovacími subjekty.

Protimafiánské opatření se dále dají rozdělit na opatření s přímým účinkem a na ty s účinkem preventivním.

2.1.1 Preventivní opatření

Výhodou preventivních opatření je fakt, že je stát může uplatňovat na nebezpečné a podezřelé osoby ještě před jejich odsouzením a stíháním, a tak zabránit možnému nebezpečí v budoucnosti.²⁹ Preventivní opatření jsou pro stát ve výsledku také levnější než přímá, protože předcházejí zdlouhavým a nákladným vyšetřováním a soudním procesům. Nejčastěji používané preventivní opatření jsou zabavování a konfiskace mafiánského majetku nebo zajištění vzdělání a šíření povědomí o mafii napříč společností. Preventivní

²⁸ Louise Shelley, „Mafia and the Italian State: The Historical Roots of the Current Crisis“, *Sociological Forum* 9. č. 4 (1994): 661-672, <http://www.jstor.org> (staženo 23. února 2024).

²⁹ Laura Peters, „The Fight against Mafia Crime in Italy“, University of Groningen, duben 2023: 8, <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3270/3370-hoofdlijnen-bestrijding-maffiacriminaliteit-italie-summary.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (staženo 19. dubna 2024).

opatření se časem proto staly rozhodujícím faktorem v boji s mafií.

Mezi nejdůležitější preventivní opatření, kterých bude využíváno i v praktické části práce je například zákon 159/2011, jehož pomocí stát může v případě podezření zabavit a v případě prokázání konfiskovat majetek osobám spojených s italskou mafií.³⁰ Díky tomuto zákonu stát od roku 2011 zabavil italské mafií majetek v hodnotě přesahující 19 miliard euro. Hodnota konfiskovaného majetku přesáhla 9 miliard euro. Dalšími opatřeními, kterými stát efektivněji zabavuje majetek italské mafií je například článek 321 italského trestního zákoníku, s jehož pomocí italský stát zabavil majetek za několik miliard euro.³¹ Četnost velmi podobných opatření poukazuje na důsledně propracovaný systém, který italské mafií nenechává mnoho otevřených příležitostí.

2.1.2 Opatření s přímým účinkem

Druhou kategorií jsou opatření s přímým účinkem, do nichž se řadí například programy na ochranu svědků, cílená vyšetřování, zatýkání, razie, a tajné operace zpravidla koordinované orgánem DIA. Jejich cílem je rychle a rozhodně narušit trestnou činnost, rozbít mafiánské sítě a ochránit tak italskou společnost a státní zájmy.

Příkladem opatření s přímým účinkem je článek 41bis zákona o vězeňské správě. Ten má zabránit vězněným mafiánským šéfům v komunikaci s venkovním světem a zbytkem organizace, většinou omezením jejich kontaktů s ostatními vězni a návštěvami. Režim zahrnuje také omezení času, který mohou vězni trávit venku, cenzuru korespondence a neustálý dohled.³² Tento článek byl reakcí na situaci, kdy byli až do 90. let mafiánští šéfové bez větších problémů schopni vést své organizace i za zdmi vězeňských cel.

Mezi opatření s přímým účinkem patří dále zákon 164/1991, který umožňuje rozpustit místní zastupitelstva pro podezření z vazeb mezi politiky a mafiánskými organizacemi.³³ Tento zákon napomáhá k vytvoření transparentnějšího prostředí v regionální politice, a tak je jednou z hlavních zbraní italského státu proti mafií na

³⁰ Decreto legislativo, n. 159 (6. září 2011).

³¹ „Values of seizures and confiscations from 1992 to 30/06/2023“, Direzione Investigativa Antimafia, <https://direzioneeinvestigativaantimafia.interno.gov.it/statistical-surveys/?lang=en> (staženo 1. března 2024).

³² „Italy's top court rejects softer prison terms for hunger-striking anarchist“, Reuters, vydáno 24. února 2023, <https://www.reuters.com/world/europe/italys-top-court-rejects-softer-prison-terms-hunger-striking-anarchist-2023-02-24/> (staženo 18. března 2024).

³³ Gianmarco Daniele, „Mafia presence reduces the quality of local politicians: evidence from Italy“, Royal economic society, 14. srpna 2015, <https://res.org.uk/mediabriefing/mafia-presence-reduces-the-quality-of-local-politicians-evidence-from-italy/> (staženo 7. března 2024).

regionální úrovni. V praktické části budou analyzována data rozpuštěných zastupitelstev kvůli organizacím Camorra a Cosa Nostra od 90. let až do současnosti.

2.2 Aktéři v boji proti mafii

V Itálii se boji proti organizovanému zločinu věnuje mnoho subjektů, z nichž byly mnohé zakládány výhradně na boj proti mafii. Jejich cílem je omezit vliv a moc italské mafie, a tak vytvořit transparentní a bezpečné prostředí pro investice, obchod a samotné obyvatele žijící oblastech s přítomností mafie. Většina vznikala ve druhé polovině 20. století, kdy měl italský stát poprvé od sjednocení dostatečné prostředky na boj proti mafii.

Prvním subjektem založeným na boj čistě proti italské mafii byla v 60. letech Parlamentní komise pro boj proti mafii (La Commissione parlamentare antimafia). Komise vznikla v roce 1963 a byla zřízena jako poradní orgán, jehož úkolem bylo analyzovat hlavně fenomén sicilské mafie Cosa Nostra. Postupem času se začala soustředit i na jiné mafiánské organizace jako Camorra, 'Ndrangheta a další. Cílem komise bylo hlavně zkoumat italskou mafii a poté hodnotit přiměřenost stávajících opatření. Komise tak neměla pravomoci přímo zasahovat proti italské mafii.³⁴

Až 90. léta představovala dobu, kdy byl italský stát schopný vložit dostatečné množství prostředků na boj s mafii, a navíc využívat moderní technologie jako odposlechy a kamerové systémy, které zvýšily efektivitu při vyšetřování. Také šlo o dobu, kdy pohár trpělivosti italské společnosti přetekl, a tak žádala po italském státu rozhodnější akci v boji s mafii. Zlomovými událostmi ve společnosti se staly bombové útoky na prokurátory Facloneho a Borsellina z roku 1992, kdy během několika týdnů sicilská mafie provedla úspěšné atentáty na oba prokurátory. Atentáty dokázaly, že mafie je schopna nejen kontrolovat nelegální trhy, ale je také odhodlána použít zastrašování, násilí a dokonce i úplnou eliminaci osob, kteří se pokusí její moc oslabit.³⁵ Navíc načasování atentátů mělo ze strany sicilské mafie svůj význam, protože Itálie se nacházela ve stavu politického vakua, kdy neměla po parlamentních volbách sestavenou vládu, prezidenta a nejsilnější strana, Křesťanská demokracie, byla bez vedení.³⁶ Reakce italského státu proto nebyla okamžitá,

³⁴ Alison Jamieson, *The Antimafia Italy's Fight against Organized Crime* (London: Palgrave Macmillan, 1999): 52.

³⁵ Cyrille Fijnaut, „Twenty Years Ago: The Assassinations of Giovanni Falcone and Paolo Borsellino“, *The Containment of Organised Crime and Terrorism* (2016): 793, https://doi.org/10.1163/9789004281943_044 (staženo 20. března 2024).

³⁶ Alison Jamieson, „Antimafia efforts in Italy, 1992-1997“, *Studies in conflict and terrorism* 21, č. 3 (1998): 233-260.

ale boj proti mafii byl i tak po těchto událostech a tlaku společnosti zvolen za jednu z priorit budoucích italských vlád. První polovina 90. let se tak stala pomyslným průsečíkem impulzů, které byly potřebné k zahájení rozsáhlé kampaně proti italské mafii a k vytvoření subjektů schopných její realizace.

Vzniklé subjekty se staly páteří celého protimafiánské rámce a bez jejich přítomnosti by byl boj s mafii nemožný. Níže analyzované orgány DIA (Direzione Investigativa Antimafia – Ředitelství pro vyšetřování mafie) a DNA (Direzione Nazionale Antimafia - Národní ředitelství pro boj proti mafii) představují nejdůležitější protimafiánské subjekty, nicméně nejedná se zdaleka o jediné. Na boj s mafii byly založeny desítky další subjektů, které přímo dopovídají orgánům DIA a DNA, anebo se nezávisle podílejí na protimafiánských aktivitách.

2.2.1. DIA (Direzione Investigativa Antimafia - Ředitelství pro vyšetřování mafie)

Hlavním aktérem v boji proti mafiánským organizacím v Itálii je meziagenturní vyšetřovací orgán DIA, který má na starosti boj proti organizovaným zločineckým skupinám mafiánského typu. DIA byla založena v roce 1991 v rámci ministerstva vnitra s cílem posílit reakci státu na fenomén mafie,³⁷ který na začátku 90. let dosahoval svého maxima. Jejím hlavním úkolem bylo zmírnit rivalitu a podnítit spolupráci mezi třemi vrcholnými italskými orgány činnými v trestním řízení: Státní policie, Karabiniéři a Finanční policie. DIA je odpovědná za shromažďování zpravodajských informací o italské mafii a koordinaci vyšetřování proti ní. Cílem operací DIA je odhalit struktury mafiánských skupin, jejich pobočky na území Itálie i dalších států, jejich cíle a modus operandi a veškeré činnosti související s nelegálními aktivitami. Jedním z jejích klíčových úkolů je monitorovat podezřelé transakce a navrhnout preventivní opatření proti potenciálním podezřelým osobám.³⁸

Informace, které agentura DIA nashromáždila od jejího založení jsou jedním z mála oficiálních zdrojů pro současnou publikaci prací týkajících se stavu italské mafie. Její semestrální zprávy, které jsou uceleným shrnutím veškeré protimafiánské aktivity na

³⁷ „Instituzione della DIA“, Direzione Investigativa Antimafia, <https://direzioneeinvestigativaantimafia.interno.gov.it/istituzione-della-dia/> (staženo 10. března 2024).

³⁸ Elena Sciandra, „Countering extortion racketeering: The Italian experience“, Center for the study of democracy, 2017: 7, https://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2017/07/ProjectCEREU-ProjectReader_eng.pdf (staženo 9. března 2024).

území Itálie za dané období, představují komplexní zdroj informací pro akademickou tvorbu. Stejně jako práce většiny autorů, kteří pracují s daty o italské maffii, bude výzkumná část této práce využívat převážně data získané agenturou DIA.

2.2.2 DNA (Direzione Nazionale Antimafia - Národní ředitelství pro boj proti maffii) a další subjekty

Dalším aktérem v boji s mafií je DNA. DNA je útvar pod ministerstvem spravedlnosti, který koordinuje 27 regionálních protimafiánských ředitelství DDA (Direzione distrettuale antimafia – Okresní protimafiánské ředitelství). DDA je oddělení zřízené při státních zastupitelstvích a má za cíl vyšetřování trestných činů spáchaných mafiánskými organizacemi. DNA nemá pravomoc vést nezávislá vyšetřování, ale shromažďuje informace a dohlíží na shromažďování a examinaci důkazů, a kromě toho se DNA pravidelně schází s DDA, aby sladila jejich soudní postupy a metody. Státní zástupce DNA spolupracuje s ostatními státními zástupci při vyšetřováních týkajících se organizované trestné činnosti, řeší případné nesrovnalosti ve způsobu jejich vedení a provádí ta předběžná vyšetřování, která byla zahájena na úrovni DDA. DNA nemá pravomoc navrhnout preventivní opatření, jako je zabavení majetku nebo nařízení odposlechu komunikace, a tak se jedná čistě o vyšetřovací orgán.³⁹

DNA je navíc nepostradatelný orgán pro justiční policii, se kterou se aktivně spolupracuje na protimafiánských vyšetřováních. Bez tohoto orgánu by byl sběr dat a důkazů o trestné činnosti a následná koordinace vyšetřování neproveditelná, a tak je DNA jedním z hlavních subjektů celého protimafiánského rámce. Navíc probíhající operace jsou jedním z hlavních kritérií ve výzkumné části práce, a tak je tento orgán důležitý i pro samotný výzkum.

³⁹ Sciandra, „Countering extortion racketeering: The Italian experience“, 7-8.

3. Organizace Cosa Nostra a Camorra

Organizace Cosa Nostra a Camorra jsou si v mnoha ohledech velmi podobné, avšak v několika aspektech se liší. Následující kapitola se zaměří právě na tyto odlišnosti obou organizací. Zkoumána bude především struktura obou organizací a jejich vztah k italskému státu.

3.1 Cosa Nostra

Ačkoli je Cosa Nostra z velké části stále organizací s jasnou hierarchií a poměrně silným vlivem na Sicílii, její moc klesla a současná struktura je odlišná od minulosti. Organizace se změnila od 90. let, kdy proti ní stát zahájil rozsáhlou a úspěšnou kampaň. Organizaci silně zasáhla především skutečnost, že se velký počet jejích členů rozhodl porušit kodex omerta a začal spolupracovat s vyšetřovacími orgány, a tak se za mříže dostalo mnoho vysoce postavených mafiánů. Dále se změnilo i sociální prostředí na Sicílii, kdy společnost mafií netolerovala jako dříve a začalo vznikat mnoho občanských hnutí proti mafií, která spolu se státními opatřeními mafií značně oslabilo.⁴⁰

3.1.1 Struktura

Struktura mafie Cosa Nostra je rozdělena do dvou úrovní. První a základní organizační jednotka je rodina. Termín rodina upozorňuje na stěžejní atribut všech členů, jímž by měla být loajalita a čest, přestože členství ve strukturách Cosa Nostry není založeno čistě na pokrevních svazcích. Rodiny se navíc vyznačují přísnou vnitřní hierarchií, která jasně definuje pravomoci každého člena. Velikost rodiny v mafii Cosa Nostra se pohybuje kolem 30 členů a celá organizace dnes disponuje přibližně 3000 členy.⁴¹

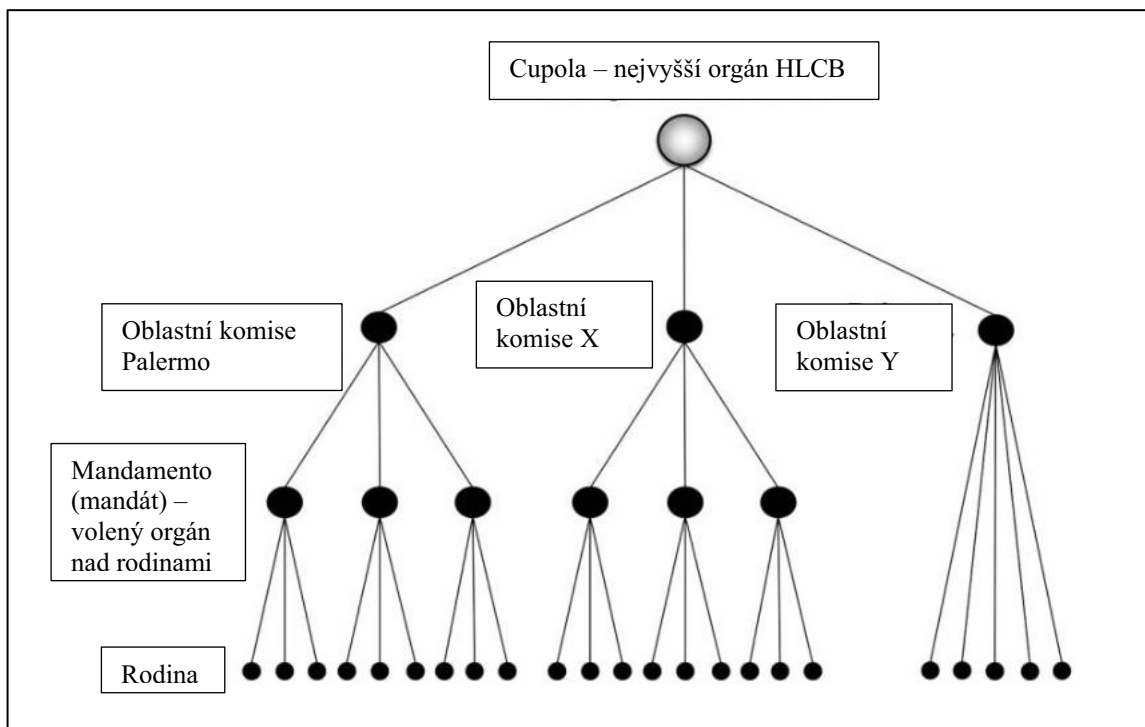
Druhou úroveň označuje Maurizio Catino jako takzvané HLCB (Higher-level coordination bodies - Koordinační orgány vyšší úrovně). Jedná se o orgány nad rodinami, které mají za cíl provádět strategickou koordinaci rodin a řešit vnitřních i vnějších konflikty. Výhody HLCB jsou systémovější rozhodování a centralizovaná koordinace. HLCB by neměly být přímo ovládány mafiánskými rodinami, avšak klan Corleonesi ovládal tyto pozice přes 20 let. Jedná se tedy o pozice, které jsou ovládány v důsledku mocenských her

⁴⁰ Scaglione, „Cosa Nostra and Camorra: illegal activities and organisational structures“, 61.

⁴¹ Catino, „Italian Organized Crime since 1950“, 75.

mezi mafiánskými rodinami.⁴²

Příloha č. 2: Struktura organizace Cosa Nostra

Zdroj: Catino, „Italian Organized Crime since 1950“.

Tato strukturální organizace je ale náchylnější proti zásahům a represím italského státu, který je schopen efektivněji nabourávat celou strukturu Cosa Nostry až po nejvyšší patra. Důkazem toho je fakt, že téměř všichni nejlivnější šéfové Cosa Nostry byli v průběhu posledních let posláni do vězení,⁴³ a tak se Cosa Nostra a její fungování stalo neefektivní a postrádalo stabilní vedení. Tato krize v nejvyšších patrech sicilské mafie započala již v roce 1993, kdy byl uvězněn šéf klanu Corleonesi Totò Riina⁴⁴ a následně vyústila i ve změny na úrovni rodin, kdy současné mafiánské rodiny mají jednodušší strukturu a méně členů. Navíc je od 90. let italský stát stále efektivnější, a tak mafiánští šéfové končí ve vězení zpravidla po několika letech ve funkcích. Jen na Sicílii bylo mezi lety 1992 a 2006 zadrženo 557 hledaných členů Cosa Nostry, nejvíce mezi lety 1993 až 1998, takže obnova a etablace stabilního vedení Cosa Nostry byla téměř nemožná.⁴⁵ Důkazem úspěšnosti zatýkání vysoce

⁴² Catino, „Italian Organized Crime since 1950“, 76.

⁴³ Scaglione, „Cosa Nostra and Camorra: illegal activities and organisational structures“, 65.

⁴⁴ Catino, „Italian Organized Crime since 1950“, 94.

⁴⁵ Antonio La Spina, „The Fight Against the Italian Mafia“, in *The Oxford Handbook of Organized Crime*. (Oxford: Oxford University Press, 2014), 604.

postavených mafiánů je dopadení i dvou nástupců po Totò Riinovi. V roce 2006 byl zatčen sicilský boss Bernardo Provenzano a v roce 2023 také dlouho hledaný Matteo Messina Denaro.

3.1.2 Fungování a vztah k italskému státu

Cosa Nostra má tendenci získat úplnou kontrolu nad územím, které je pod jejím vlivem. Veškeré nelegální aktivity musí být dohodnuty s rodinnými šéfy a zároveň rodiny musí být navzájem informovány o veškerých akcích i mezi sebou.⁴⁶ Její absolutní moc se nevztahuje pouze k nelegálnímu obchodu, ale v 90. letech, na vrcholu své moci se přenesla i do soupeření s italským státem. Její moc byla taková, že se otevřeně postavila italskému státu řadou útoků na jeho vysoké představitele. Toto je jeden z důvodů, proč byla reakce italského státu proti organizaci Cosa Nostra razantnější než v případě dalších mafiánských organizací. Italský stát v 90. letech totiž v organizaci Cosa Nostra spatřoval nejen ilegální organizaci, ale také samotnou hrozbu pro fungování státu.

Před pár lety procházela Cosa Nostra novou transnacionální fází⁴⁷, kdy se snažila expandovat do dalších států, ale díky již silné konkurenci v podobě mafií Camorra a 'Ndrangheta se její taktika neshledala s úspěchem, a naopak se krize ještě prohloubila.

3.2 Camorra

Camorra je mafiánská organizace operující převážně v regionu Kampánie na jihu Itálie. Za poslední století prošla Camorra zásadní strukturální proměnou a z regionální mafie se stala silná, odolná a prosperující organizace, která operuje na celém světě. Na rozdíl od sicilské mafie Cosa Nostra zažívá Camorra od 90. let spíše ekonomický a mocenský růst a v současnosti se s kalábrijskou mafií 'Ndrangheta řadí mezi nejsilnější mafie v Itálii.

3.2.1 Struktura

Camorra vznikla v první polovině 19. století mezi lidmi z nižších společenských vrstev a zejména ve věznicích. Původně se jednalo o organizaci, která se dělila do 12 menších útvarů zvaných paranze, jejichž představitelé se scházeli, aby vytvořili „velkou radu.“ Tu řídil capintesta, šéf šéfů, který měl nad celou organizací absolutní moc.

⁴⁶ Catino, „Italian Organized Crime since 1950“, 75-76.

⁴⁷ Scaglione, „Cosa Nostra and Camorra: illegal activities and organisational structures“, 65.

Tyto HLCB zajišťovaly rychlou reakci na případné vznikající konflikty mezi skupinami, ale nebyly připraveny na represe ze strany státu, a proto tento organizační model zanikl na počátku dvacátého století po soudním procesu ve Viterbu.⁴⁸ Současná Camorra je spíše výsledkem současných potřeb než její minulosti. Dnešní organizace je proměnlivá a polycentrická, s klanovým organizačním uspořádáním.⁴⁹

Klany většinou fungují nezávisle, ale existují mezi nimi určité vazby. Tyto vazby vedou buďto ke vzniku aliancí, nebo alespoň k menším dohodám a příměří. Na rozdíl od ostatních italských mafií současná Camorra úplně postrádá HLCB, které by mohly potenciálně korigovat celý systém a určovat celistvou strategii. Moc je rozdělena mezi konkurující si klany, které mohou nezávisle na sobě podnikat kriminální akce bez zásadnějšího plánování do budoucna.⁵⁰

V dnešní době má Camorra přibližně dvakrát více členů než sicilská Cosa Nostra. Organizaci tvoří kolem 6 000 členů, kteří jsou rozděleni do 100 – 130 klanů.⁵¹

I přes zatčení mnoha vysoce postavených členů Camorry jsou jednotlivé klany schopny okamžitě zaplnit vzniklé mezery, a tak se nedostávají do personální tísně⁵² stejně jako sicilská Cosa Nostra, která se s tímto problémem potýká už od 90. let.

3.2.2 Fungování a vztah k italskému státu

I přesto že je Camorra nejbrutálnější mafiánská organizace a od poloviny 80. let má na svědomí tisíce vražd, nikdy nepředstavovala pro italský stát tak závažné nebezpečí jako Cosa Nostra. Útoky Camorry jsou zpravidla cílené na její konkurenci a od 70. let organizace spáchala 49 politicky motivovaných vražd. Cosa Nostra ve stejném období zavraždila 93 významných státních činitelů.⁵³

Z bezpečnostního hlediska tak Camorra pro italský stát nepředstavuje stejně závažný problém jako sicilská Cosa Nostra, protože přímo nenarušuje autoritu samotného státu.

Camorra navíc silně diverzifikovala spektrum činností, a tak dnes podniká

⁴⁸ Proces ve Viterbu, známý také jako proces Cuocolo, se konal v letech 1911-1912. Původně byl zaměřen na vraždu šéfa Camorry Gennara Cuocola a jeho manželky, ale posléze se vyvinul v širší proces proti celé zločinecké organizaci Camorra. Během procesu bylo obžalováno 47 osob a 27 prominentních spolupracovníků Camorry bylo shledáno vinnými a odsouzeno k úhrnnému trestu 354 let odnětí svobody.

⁴⁹ Catino, „Italian Organized Crime since 1950“, 81-82.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid., 74.

⁵² „Italian organized crime“, Europol, červen 2013: 12, https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/italian_organised_crime_threat_assessment_0.pdf (staženo 11. března 2024).

⁵³ Catino, „Italian Organized Crime since 1950“, 99-105.

i v mnohých legálných sférach.

4. Analýza zkoumaných kritérií

Ačkoliv je legislativní rámec na boj proti mafii komplexní a unifikovaný systém pro celý italský stát, v jednotlivých regionech jsou přesto zaznamenávány velmi odlišné výsledky, a tak se tato část práce pokusí zodpovědět příčiny tohoto jevu.

Budou zde analyzována především data italského státu získaná od začátku 90. let až do současnosti.

4.1 Bezpečnostní složky, stanice orgánu DIA a rozpočet policejních ředitelství

Bezpečnostní sektor v Itálii se skládá zejména ze 3 složek. Státní policie, Finanční policie a Karabinieri. Tyto složky provádějí veškeré operace vedené proti italské mafii, a tak je jejich přítomnost v regionech zásadní. Průměrný počet příslušníků těchto složek v roce 2017 na celém území Itálie byl 5 na 1000 obyvatel.⁵⁴ Výsledné číslo není odvozeno pouze od míry kriminality, ale také například od hustoty zalidnění daného regionu nebo geografické polohy. Nicméně hodnota z Kampánie, která činí 4,7 příslušníka na 1000 obyvatel⁵⁵, tedy podprůměr celoitalských hodnot, je v regionu z jednou z největších kriminalit⁵⁶ a největší přítomností mafie⁵⁷ zarážející. Naproti tomu na Sicílii, která v posledních letech vykazovala menší míru kriminality, byl ve stejném roce počet příslušníků bezpečnostních složek nad italským průměrem. Na Sicílii sloužilo 28 025 příslušníků bezpečnostních složek, což se rovná 5,6 příslušníka na 1000 obyvatel.⁵⁸

Koordinace bezpečnostních složek závisí na orgánu DIA, který koordinuje veškeré operace, a tak je i jeho přítomnost nepostradatelná v boji proti mafii. V Kalábrii se nacházejí pouze 2 pobočky, v Neapoli a Salernu, zatímco na Sicílii je jich napříč celým ostrovem 6.⁵⁹

⁵⁴ „Censimento permanente delle Istituzioni Pubbliche: Forze di polizia, Forze armate e Capitanerie di porto“, Istat, prosinec 2020: 6, Censimento permanente https://www.istat.it/it/files/2020/12/REPORT-FORZE-ARMATE_CENS_IST_PUBBL.pdfIstituzioni Pubbliche: Forze di polizia, Forze armate (istat.it) (staženo 25. února 2024).

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ „Crimes reported by the police forces to the judicial authority“, Istat, leden 2012, Crimes <https://www.istat.it/en/archivio/50621>by the Police Forces to the judicial authority (istat.it) (staženo 1. března).

⁵⁷ Calderoni, „Mythical numbers and the proceeds of organised crime: estimating mafia proceeds in Italy“, 14.

⁵⁸ „Censimento permanente delle Istituzioni Pubbliche: Forze di polizia, Forze armate e Capitanerie di porto“, Istat, 6.

⁵⁹ „Centri e Sezioni“, Direzione Investigativa Antimafia, <https://direzioneeinvestigativaantimafia.interno.gov.it/centri-e-sezioni/> (staženo 10. března 2024).

Tato skutečnost může mít za cíl nedostatečnou koordinaci protimafiánských akcí, která se snadno projeví na nedostatečné efektivitě exekurovaných operací.

Rozdílný je také rozpočet policejního ředitelství v Neapoli a v Palermu. Neapolské policejní ředitelství mělo v roce 2019 sice větší rozpočet než ředitelství v Palermu (v Neapoli se jednalo o rozpočet přesahující 254 milionů euro a v Palermu 178 milionů euro),⁶⁰ nicméně po přepočtu částky na počet obyvatel žijících v metropolitních oblastech obou měst se Neapol dostane opět na výrazně menší čísla než sicilské Palermo.

Bohužel v těchto statistikách není vidět vývojový trend počtu bezpečnostních složek a rozpočtu policejních ředitelství od zkoumaných 90. let, ale rozdílné hodnoty ve zmíněných letech i tak představují důležitý ukazatel o prioritách státu, který očividně staví pořádek a dekriminalizaci Sicílie na vyšší úroveň než v případě Kampánie.

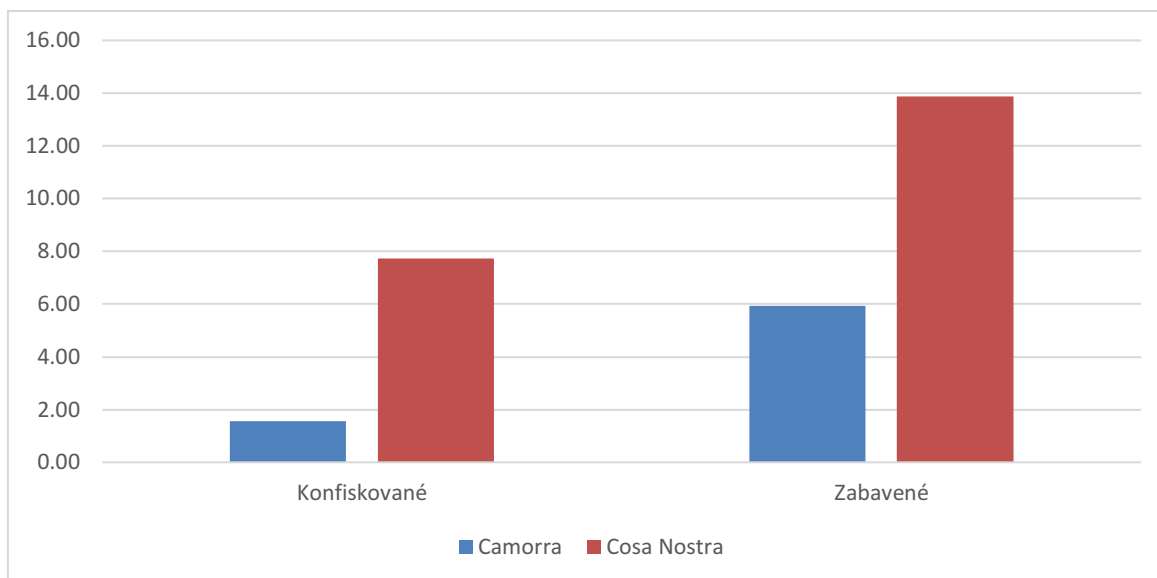
4.2 Zabavený a konfiskovaný majetek

Pro pochopení následující kapitoly je nezbytné definovat rozdíl mezi zabavením a konfiskací. Hlavní rozdíl mezi zabavením a konfiskací spočívá v tom, že zabavení je dočasné opatření, zatímco konfiskace je trest uplatňovaný po pravomocném odsouzení, který zahrnuje vyvlastnění ve prospěch státu. Zabavení je přijímáno jako preventivní opatření k ochraně důkazů nebo zabránění použití majetku k nezákonným účelům. Naproti tomu konfiskace je konečná a lze ji aplikovat pouze po odsouzení.

Zabavování a konfiskace majetků patřících mafiánským organizacím patří mezi hlavní strategie italského státu, protože se jedná o postup, který mafii silně oslabuje, znemožňuje další podnikání, ale v případě konfiskace má také pozitivní ekonomický vliv pro italský stát. Pravomoci italského státu týkající zabavování a konfiskace majetku byly od 90. let několikrát poupraveny, a tak se italský stát stal akceschopnější a efektivnější.

⁶⁰ „Budget dello stato per il triennio 2019 – 2021 Ministero dell’Interno“, Ministero dell’Economia e delle Finanze, prosinec 2018: 26, https://www.rgs.mef.gov.it/_Documenti/VERSIONE-I/attivita_istituzionali/formazione_e_gestione_del_bilancio/bilancio_di_previsione/budget_economico/2019-2021/DLB/080-DLB-2019-2021.pdf (staženo 11. března 2024).

Graf 3: Zabavený a konfiskovaný majetek od roku 1992 do června 2023

Zdroj: Tomáš Veselý (data byla získána ze semestrálních reportů DIA).

DIA zabavila a zkonfiskovala od roku 1992 mafiánský majetek v hodnotě přesahující 30 miliard euro. Většinu z této částky tvořil majetek právě zkoumaných organizací Camorra a Cosa Nostra. Jak je vidět na přiloženém grafu, celková výše zabaveného a konfiskovaného majetku organizace Camorra k polovině roku 2023 činila 5,9 miliardy euro, respektive 1,6 miliardy euro. Oproti tomu hodnota majetku zabaveného a konfiskovaného organizaci Cosa Nostra je několikanásobně vyšší. Ve stejném období DIA zabavila organizaci Cosa Nostra majetek v hodnotě 13,9 miliardy euro a konfiskovala majetek přesahující 7,7 miliardy euro.

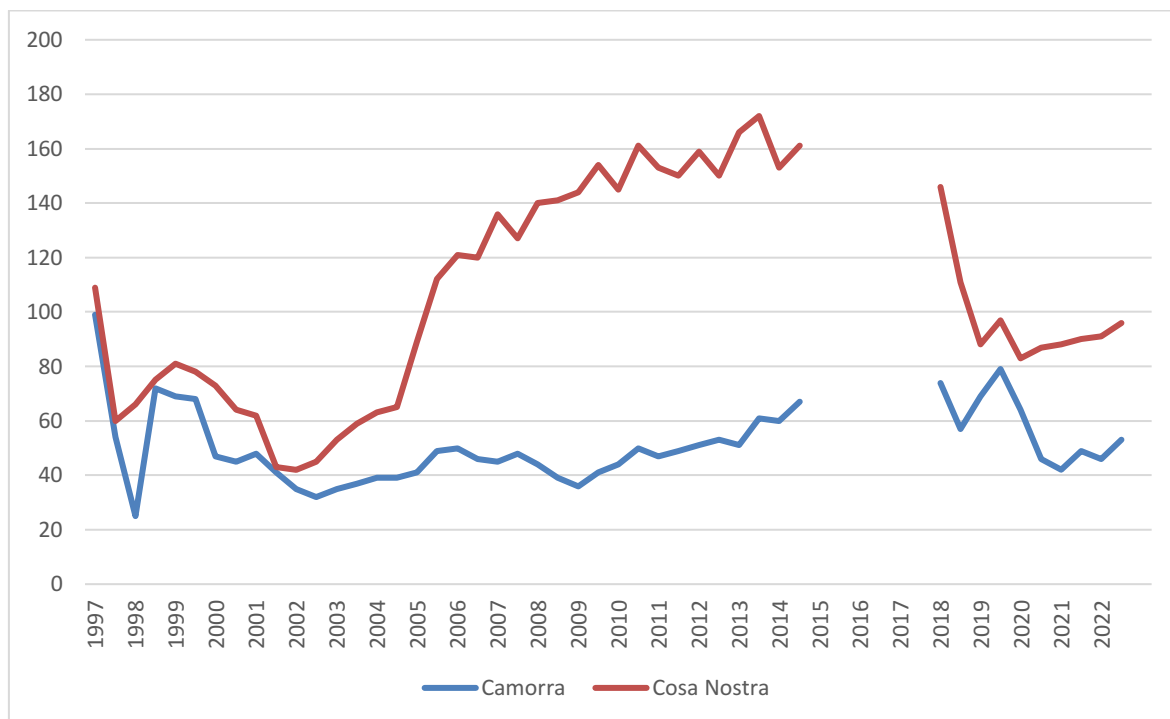
Díky zprávám subjektů SOS impresa a Trascrime je s největší pravděpodobností jasné, že už kolem let 2012 a 2013 již vykazovala organizace Camorra větší výnosy než sicilská Cosa Nostra (o zhruba třetinu více). Od těchto let ale stále majetek zabavený a konfiskovaný organizaci Cosa Nostra značně převyšuje majetek, který se podařilo zabavit a konfiskovat organizaci Camorra. Mírná změna a postupné srovnávání celkové hodnoty zabavených a konfiskovaných majetků oběma organizacím je pozorovatelné od roku 2018, nicméně se jedná pouze o postupné srovnávání hodnot a zabavený a konfiskovaný majetek organizaci Cosa Nostra stále převyšuje.

Celková výše zabaveného a konfiskovaného majetku není tedy pouze odrazem velikosti obou organizací. Z těchto hodnot naopak vyplývá, že italský stát buďto není schopen efektivně zakročit proti organizaci Camorra, anebo je silněji orientován na boj se sicilskou mafií Cosa Nostra, do kterého vkládá větší množství úsilí a prostředků.

4.3 Probíhající vyšetřování

Potvrzením hypotézy, že italský stát věnuje boji s organizací Cosa Nostra větší pozornost, než s ostatními mafiánskými organizacemi jsou i hodnoty o počtu vedených operací proti mafiánským organizacím, do kterých je zapojená justiční policie. Justiční policie (Polizia Giudiziaria) se skládá z příslušníků různých bezpečnostních složek (Státní policie, Karabinieri a Finanční policie atd.) a působí pod ministerstvem spravedlnosti. Přímou pak zodpovídá vybraným státním zastupitelstvím a spolupracuje s orgány DNA a DDA. Funkce Justiční policie má represivní charakter, a tak je převážně zapojena do již spáchaných případů a podílí se na jejich vyšetřování.

Graf 4: Počet probíhajících operací zaměřených na organizace Camorra a Cosa Nostra

Zdroj: Tomáš Veselý (data byla získána ze semestrálních reportů DIA).⁶¹

Ačkoliv se velikost obou organizací v posledních letech přeměňovala a organizace Cosa Nostra od konce 90. prokazatelně upadala, státní aparát byl stále aktivně soustředěn na

⁶¹ Celkové údaje o počtu probíhajících operací zahrnují vyšetřování a trestní řízení týkajících se obou organizací. Údaje bohužel nejsou kompletní ve všech letech díky povaze reportů DIA, které vždy neopisují stejné statistiky. Proto graf začíná rokem 1997 a poté statistické údaje chybí od roku 2015 do roku 2017. V těchto letech jsou přístupné statistiky probíhajících vyšetřování, ale údaje o počtu probíhajících trestních řízení chybí, a tak finální hodnota není kompletní. Proto jsem se rozhodl vynechat tyto roky kvůli případnému zkreslení dat.

boj proti ní. Počet operací zaměřených na Cosu Nostru rostl až do roku 2013/14, po kterém přišel mírný pokles. V posledních pěti letech je viditelné srovnávání hodnot mezi operacemi vedenými proti organizacím Camorra a Cosa Nostra, které stejně jako statistiky o zabavených majetcích opět napovídají postupné změně priorit, kdy se stát začíná více soustředit na boj proti organizaci Camorra, protože nepovažuje hrozbu v podobě Cosa Nostry za tak zásadní jako v minulosti.

Celkový počet probíhajících operací od roku 2015 navíc klesá, a tak je znatelný efekt státních opatření, které mají prokazatelný vliv na oslabení italské mafie. Stát dnes proto není nucen vést stejné množství operací jako v minulosti.

4.4 Příjmy z výpalného a vydírání, občanské iniciativy

Příjmy z výpalného a vydírání tvoří jeden z hlavních příjmů italské mafie, a tak je příjem z těchto aktivit důležitým ukazatelem samotného stavu mafie. V čase se výše příjmů organizací Cosa Nostra a Camorra z vydírání a výpalného vyvíjela, a tak je zde vidět jasný trend, kdy příjmy Camorry v posledních 20 letech rostou, zatímco příjmy Cosa Nostry na Sicílii klesají. Podle studií italského profesora Maurizia Lisciandra se výše příjmů z výpalného a vydírání na Sicílii pohybovala v roce 2006 kolem 1 miliardy euro. V Kampánii činila částka 950 milionů euro.⁶² V roce 2014 stejný autor vydal novou studii, kde jsou příjmy Cosa Nostry odhadovány na přibližně 750 milionů euro, což tvoří znatelný pokles za necelých 10 let. Naproti tomu příjmy Camorry od té doby vzrostly, a to na zhruba 1,5 miliardy euro.⁶³

Z počtu celkově hlášených případů vydírání je jich nejvíce zaznamenáno právě na Sicílii. V regionu Kampánie je počet hlášených případů menší, a tak je zde viditelná síla obou mafiánských organizací mezi lokálním obyvatelstvem v jejich domovských regionech.⁶⁴

Stát má však v boji s vydíráním a vymáháním výpalného poměrně malé pravomoci a počet hlášených případů je díky strachu z mafie velmi omezený, a tak zde sehrávají významnou roli občanské iniciativy, které začali vznikat na počátku 21. století.

⁶² Henry Partridge, „The determinants and barriers to critical consumption: a study of Addiopizzo“, *Modern Italy* 17, č. 3 (2012): 343-363, DOI:10.1080/13532944.2011.594999 (staženo 2. března 2024).

⁶³ Maurizio Lisciandra, „Proceeds from extortions: the case of Italian organised crime groups“, *Global Crime* 15, č. 1–2 (2014), 93–107, <https://www.tandfonline.com/> (staženo 2. března 2024).

⁶⁴ „Relazione al Parlamento sulle speciali misure di protezione, sulla loro efficacia e sulle modalità generali di applicazione“, Ministero dell'Interno, 2016, <https://www.poliziadistato.it/statics/48/relazione-al-parlamento-sulle-speciali-misure-di-protezione.pdf> (staženo 2. března 2024).

Průkopnickou organizací se stala iniciativa Addiopizzo (v překladu „sbohem vydírání“), jenž se snaží o vytvoření transparentního prostředí, ve kterém nebude pro vydírání osob a podniků místo. Iniciativa usiluje o úplné přenastavení společenských hodnot od těch, které byly doposud na Sicílii zakořeněné, a z nichž mafie profitovala. Přes tisíc podniků a 12 000 spotřebitelů se již zapojilo do iniciativy Addiopizzo, což představuje znatelnou ztrátu pro sicilskou mafii.⁶⁵

Další iniciativy se objevily například v Kalábrii, kde se organizace GOEL zaměřuje na mafii 'Ndrangheta. GOEL je mladší organizace, která má podobné cíle jako jako Addiopizzo a postupně také získává na popularitě. V Kampánii je ale situace odlišná a trend občanských iniciativ zatím neodstartoval. V Kampánii nefiguruje žádná iniciativa, která by byla schopna ovlivnit tamní společnost a začít účinnou kampaň proti mafii Camorra. Ačkoliv italský stát nemá přímý vliv na vytváření občanských iniciativ, jedná se o vyvrcholení procesu, kdy po mnoho let systematicky zakročoval proti mafii Cosa Nostra a vytvářel i silný mediální obraz, který silně ovlivnil sicilskou společnost. V Kampánii tento proces začal později, a tak je jen otázkou času, kdy se podobné iniciativy objeví i v tomto regionu.

4.5 Režim 41-bis a zatčení bossové

Italskému státu se od 90. let podařilo odsoudit a následně uvěznit velké množství vysoce postavených mafiánských členů. Většina z těchto mafiánů je ve věznicích pod přísným režimem 41-bis, který jim silně omezuje komunikaci se zbytkem organizace, a tak znemožňuje její další fungování. Tento vězeňský režim je aplikovaný pro svou finanční náročnost jen na vysoce postavené mafiány, a tak jsou čísla mafiánů pod tímto režimem dobrým podkladem pro analýzu úspěšnosti zatýkání nejvýše postavených mafiánských členů.

Podle údajů italské vězeňské správy (DAP - Dipartimento dell'amministrazione penitenziaria) bylo v roce 1999 v italských věznicích pod režimem 41-bis 582 vězňů. 207 členů Cosa Nostry a pouhých 92 členů Camorry. O 10 let později byl zaznamenán velký přírůstek členů Camorry, kdy ve věznicích bylo pod tímto režimem už 247 členů této organizace, nejvíce ze všech italských mafiánských organizací. Naopak počet členů Cosa Nostry klesl na 197.⁶⁶

⁶⁵ „Goodbye to Extortion: The Anti-Mafia Movement“, University of Navarra, vydáno 11. února 2016, <https://www.iese.edu/insight/articles/anti-mafia-movement/> (staženo 3. března 2024).

⁶⁶ „Andamento del regime 41bis nell'anno 2010 (al 11.8.2010)“, Ministero della Giustizia, vydáno 2010,

Od roku 2009 do roku 2020 se čísla příliš nezměnila. Pod režimem 41-bis bylo přes 700 členů italských mafiánských organizací, z čehož 203 byli příslušníci sicilské Cosa Nostry. Camorra měla uvězněných stále nejvíce členů, a to 266.⁶⁷

Z těchto čísel je patrné, že se od konce 90. let výrazně zvýšil počet členů Camorry pod přísným režimem v italských věznicích, a naopak počet členů Cosa Nostry se stále drží na podobných číslech⁶⁸. Čísla mohou naznačovat dvě skutečnosti. První je postupně se zlepšující efektivita státu při vyšetřování Camorry, která byla na počátku 90. let nedostatečná. Druhá skutečnost ukazuje, že čísla viditelně korelují s postupně se zvětšující silou Camorry, která od konce 90. let rostla.

Přestože se italskému státu podařilo zadržet velké množství vysoce postavených členů Camorry, organizace se díky své struktuře vždy dokázala rychle zotavit. Naproti tomu zatčení vysoce postavených členů Cosa Nostry znamenalo výrazné ochromení celé organizace. Tyto zadržení a následný vězeňský režim mají značný vliv na obě organizace, ale Camorra je díky své struktuře odolná a dokáže zatčení svých bossů překonat.

4.6 Odhalení mafiánské přítomnosti v regionální politice

Mafiánské organizace se tradičně snaží infiltrovat do politiky na všech úrovních. Od regionálních úřadů a vlád až po nejvyšší parta v italském parlamentu. Mafie proniká do politiky především proto, aby získala přístup k moci, vlivu a ochraně. Tím, že se mafiánské organizace začlení do politických institucí, mohou využívat vládní zdroje a získávat státní a evropské zakázky. Kromě toho jim konexe v politice napomáhají i v případě trestních stíhání. Infiltrace do politiky navíc umožňuje přístup k cenným informacím a mafiánským skupinám umožňuje manipulovat s rozhodovacími procesy prostřednictvím korupce a úplatkářství.

Proto je odhalování mafie v politických kruzích dalším indikátorem efektivnosti italského státu v boji proti ní. K odhalování a rozpouštění obecních zastupitelstev slouží zákon 164/1991, který umožňuje rozpouštění obecních zastupitelstev při prokázání konexí

https://www.giustizia.it/resources/cms/documents/Andamento_41bis_11.8.2010.pdf (staženo 11. dubna 2024).

⁶⁷ Statista research department, „Number of prisoners in hard prison regime (41-bis) in Italy as of 2020, by organized crime group affiliation“, Statista, březen 2021, <https://www.statista.com/statistics/1231141/number-of-prisoners-in-hard-prison-regime-in-italy-by-group-affiliation/> (staženo 1. dubna 2024).

⁶⁸ Příliš neměnní se čísla jsou způsobena mimo jiné dlouhými tresty, které vězni pod tímto režimem dostávají, a tak jsou součástí statistik po mnoho let.

mezi zvolenými politiky a mafiánskými organizacemi.

Podle informací ministerstva vnitra bylo do roku 2018 mafií infiltrováno a následně rozpuštěno nejvíce obecních zastupitelství v regionech Sicílie (90), Kampánie (116) a Kalábrie (114), kde jsou tradičně mafie nejsilnější. Nejvyšší čísla vykazují první roky 90. let, krátce po přijetí zákona 164/1991, kdy bylo nejvíce zastupitelstev rozpuštěno na Sicílii a v Kampánii. Druhá vlna se odehrála kolem roku 2012, v kterém bylo rozpuštěno nejvíce zastupitelstev v regionech Kalábrie a Kampánie.^{69 70} Z čísel je jasně viditelný trend postupného ústupu obou mafiánských organizací z italské lokální politiky. Počet rozpuštěných zastupitelstev kvůli infiltraci Cosa Nostry klesá již od 90. let a stejně je tomu i u organizace Camorra, u které byly zaznamenány vyšší hodnoty pouze kolem zmíněného roku 2012 a poté v roce 2017. Kromě roku 2017, kdy se hodnoty v Kampánii skokově zvýšily, je zaznamenána klesající tendence v obou regionech.

Cosa Nostra a následně i Camorra tedy ztratili částečný vliv a kontakty v regionální politice. Ten je zásadní v získávání velmi důležitých státních a evropských dotací, které jsou mafiánským organizacím přiznávány skrze převážně stavitelské společnosti a projekty. Tato statistika je důkazem efektivity protimafiánských opatření a zároveň dokazuje změnu ve fungování obou mafiánských organizací.

4.7 Mezinárodní spolupráce

Hlavní destinací pro zahraniční obchod je pro obě mafiánské organizace Evropská unie. Zde funguje kvalitně propracovaná spolupráce mezi jednotlivými státy, a tak jsou vyšetřování koordinována společně pod záštitou evropských institucí jako je například Europol.

Mimo Evropskou unii jsou dohody o spolupráci při vyšetřování a vydávání zločinců sjednávány individuálně, a tak se přístup a spolupráce s jednotlivými státy liší.

Zatímco Cosa Nostra byla historicky napojena spíše na Spojené státy a spolupracovala s italsko-americkou mafií Cosa Nostra,⁷¹ Camorra se zaměřovala na obchod z jihoamerickými a severoafričnými drogovými kartely.⁷²

⁶⁹ Marco Di Cataldo a Nicola Mastrococco, „Organized Crime, Captured Politicians, and the Allocation of Public Resources“, *Journal of law, economics, & organization* 38, č.3 (2022): 782.

⁷⁰ Catino, „Italian Organized Crime since 1950“, 114-115.

⁷¹ Italsko-americká mafie vznikla ve Spojených státech na konci 19. století v chudinských čtvrtích, kam připlouvali přistěhovalci převážně ze Sicílie a jižní Itálie. Během 20. století si vytvořila silné vazby se sicilskou mafií Cosa Nostra a společně ovládly obchod s heroinem se Spojených státech. Americká administrativa označuje italsko-americkou mafií pojmem La Cosa Nostra.

⁷² Felia, „Understanding criminal mobility: the case of the Neapolitan Camorra“, 583–602.

Se Spojenými státy má Itálie sjednáno mnoho bilaterálních dohod, které usnadňují kooperaci proti mafiánským organizacím. Jejich vznik se datuje do 80. let minulého století, kdy sicilská Cosa Nostra ovládala trh s heroinem v celých Spojených státech, a tak se Spojené státy rozhodly zahročit. V roce 1982 podepsaly Spojené státy s Itálií Smlouvu o vzájemné právní pomoci, která se stala základním kamenem boje proti sicilské mafii operující ve Spojených státech a byla cílena hlavně na import heroinu, který byl hlavní obchodní komoditou sicilské a italsko-americké mafie. Tato smlouva společně se zvýšeným nasazením úřadu DEA (Úřad pro vyšetřování drog - Drug Enforcement Administration) a italských vyšetřovacích složek byla schopna od konce 80. silně omezit import heroinu do Spojených států, a tak i oslabit sicilskou mafii Cosa Nostra, která ztratila velké množství svých příjmů.⁷³ Spolupráce Spojených států a Itálie pokračovala i po úspěšné kampani proti importu heroinu, a tak dnes mezi nejdůležitější dokumenty patří například aktualizovaná Smlouva o právní pomoci nebo Dohoda o vydávání zločinců, které byly podepsány v Římě 3. května 2006 a nyní tvoří základní rámec spolupráce obou států v boji s organizovaným nadnárodním zločinem.⁷⁴

Spolupráce s jihoamerickými a severoafrickými státy nebyla v minulosti na takové úrovni jako spolupráce se Spojenými státy, a tak italský stát doposud nebyl schopen efektivně postupovat proti operacím částečně se odehrávajícím na území těchto států.

V posledních letech jsou však vidět snahy Itálie a jihoamerických a severoafrických států o zintenzivňování spolupráce. Důkazem je toho například podepsání bilaterálních dohod mezi Itálií a Marokem týkajících se mimo jiné nadnárodní trestné činnosti a organizovaného zločinu, které byly podepsány v roce 2019.⁷⁵ Doplnující bilaterální dohody byly také podepsány v roce 2015 s Mexikem, ze kterého proudí do Itálie velké množství drog.⁷⁶ V posledních letech ale se nejedná jen o iniciativy samotných států a o zlepšení

⁷³ Theresa Catino, „Italian and American Cooperative Efforts to Reduce Heroin Trafficking: A Role Model for the United States and Drug- Supplying Foreign Nations“, *Penn State International Law Review* 8, č. 3 (1990): 421-430, <https://elibrary.law.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1125&context=psilr> (staženo 15. března 2024).

⁷⁴ „Accordi tra Italia e Stati Uniti d'America in materia di cooperazione giudiziaria penale“, Ministero della Giustizia, únor 2010, https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_8_1.page?facetNode_1=4_10&facetNode_2=0_0&facetNode_3=0_0_4_1_0&facetNode_4=1_1%282010%29&facetNode_5=1_1%28201002%29&contentId=SDC153982&previsiousPage=mg_1_8 (staženo 11. března 2024).

⁷⁵ Morgan Hekking, „Morocco and Italy Declare Strategic Partnership, Coordination“, Morocco World News, vydáno 2. listopadu 2019, <https://www.morocroworldnews.com/2019/11/285923/morocco-italy-strategic-partnership-coordination> (staženo 12. března 2024).

⁷⁶ „Security: Italy and Mexico boost bilateral cooperation“, Polizia di Stato, vydáno 11. března 2015, <https://www.poliziadistato.it/articolo/security--italy-and-mexico-boost-bilateral-cooperation> (2024).

kooperace se snaží i evropské instituce a OSN.

Intenzivní spolupráce mezi Spojenými státy a Itálií začala o mnoho let dříve, a tak se dá předpokládat, že se pozitivní výsledky spolupráce Itálie s jihoamerickými a severoafrickými státy začnou dostavovat v blízké budoucnosti.

Otázkou je ale také samotná schopnost těchto států řešit problémy spojené s mezinárodním zločinem, protože se často sami nacházejí ve složitých vnitropolitických situacích a nemají prostor a prostředky na řešení ostatních problémů.

Závěr

Boj italského státu s mafií si prošel od konce 80. let turbulentními změnami, které měly za následek výrazné oslabení sicilské mafie Cosa Nostra. Efektivita protimafiánských opatření se ale neshledala se stejným úspěchem u všech mafiánských organizací, a tak se tato bakalářská práce snažila pomocí komparativní analýzy dosáhnout odpovědi na výzkumnou otázku *Proč byl italský stát od 90. let schopen silně oslabit sicilskou mafii Cosa Nostra, ale nikoliv mafii Camorra*. Odpovědí je po analýze zkoumaných dat kombinace několika faktorů. Podstatná část vychází z angažovanosti italského státu v boji s oběma organizacemi, protože díky výzkumu probíhajících vyšetřování a zabavených majetků je jasné, že boj s Cosou Nostrou byl od 90. let bezpečnostní prioritou a Camorra se stala v porovnání obou organizací přehlíženou. Důkazem toho je také zastoupení bezpečnostních složek na Sicílii a v Kampánii, kdy je na Sicílii v přepočtu na počet obyvatel alokováno výrazně větší množství příslušníků bezpečnostních složek.

V 80. a 90. letech byla také Cosa Nostra silně postižena spoluprací Spojených států amerických s italským státem, která prakticky zničila její zahraniční obchod s heroinem, a nabolourala vnitřní strukturu a mezinárodní konexe.

Navíc občanské iniciativy dnes hrají důležitou roli, protože stěžejní obchodní aktivitou bylo vždy pro italské mafie vydírání a vymáhání výpalného. Na tento příjem se především Cosa Nostra nemůže již spolehnout stejně jako v minulosti. V regionu Kampánie zatím nejsou podobné iniciativy příliš aktivní, a tak zisky z výpalného a vydírání představují pro Camorru stále stabilní zdroj financí.

Zásadní je poté samotná vnitřní struktura obou organizací. Organizace Camorra je pro díky své roztržitosti a absenci HLCB silně rezistentní proti mnohým státním opatřením. Oproti tomu Cosa Nostra je náchylná k personálním krizím, kdy je její akceschopnost závislá na nejvyšších patrech hierarchie. Případné zatčení vysoce postaveného mafiána může tedy částečně ochromit celou organizaci. Navíc od 90. let nebyla schopna efektivně nahradit nejvýše postavené mafiány, kteří skončili v italských věznicích, a tak její krize přetrvala až do současnosti.

Závěry zkoumání mimo rozdílné výsledky protimafiánských opatření a vnitřní struktury také odhalují změny v jistých aspektech fungování obou mafiánských organizací. Důkazem toho jsou statistiky o odhalení přítomnosti mafiánských organizací v regionální

politice nebo změna v přístupu k násilí. Tyto změny jsou charakteristické pro vývoj obou organizací od 90. let a napovídají celkové změně fungování italských mafií, které tímto byly nuceny reagovat na zesílené a efektivnější státní opatření.

Predikování budoucího vývoje boje s organizacemi Cosa Nostra a Camorra na základě několika zkoumaných kritérií představuje hypotézu získanou pouze z části možných dat, nicméně výsledky zkoumání zabavených a konfiskovaných majetků, probíhajících operací, vězňů pod režimem 41bis a nově vznikajících bilaterálních dohod týkajících se vnitřní bezpečnosti naznačují, že italský stát v posledních letech začíná věnovat organizaci Camorra v porovnání s organizací Cosa Nostra stále více pozornosti, a tak je velice pravděpodobné, že se i hodnoty dosažených výsledků u obou organizací budou postupem času srovnávat. Dá se ale také předpokládat, že Camorra zůstane díky své vnitřní struktuře rezistentní proti mnohým státním opatřením, a tak je její větší oslabení v blízké budoucnosti díky těmto opatřením jako v případě Cosa Nostry nepravděpodobné.

Summary

The Italian state's fight against the mafia has undergone turbulent changes since the late 1980s, resulting in a significant weakening of the Sicilian mafia, the Cosa Nostra. However, the effectiveness of anti-mafia measures has not been met with equal success for all mafia organisations, and so this thesis sought to use comparative analysis to answer the research question *Why has the Italian state been able to severely weaken the Sicilian Cosa Nostra mafia since the 1990s, but not the Camorra mafia*. The answer is a combination of several factors after analysing the data examined. A significant part is based on the involvement of the Italian state in the fight against both organisations, as it is clear through research on ongoing investigations and seized assets that the fight against Cosa Nostra has been a security priority since the 1990s and the Camorra has become overlooked in the comparison between the two organisations. This is also evidenced by the presence of the security forces in Sicily and Campania, with a significantly higher number of security forces allocated to Sicily per capita.

In the 1980s and 1990s, Cosa Nostra was also severely affected by the collaboration between The United States collaboration with the Italian state, which virtually destroyed its foreign heroin trade and undermined its inner structure and international connections.

Moreover, citizen initiatives play an important role today, since the core business activity for the Italian mafia has always been extortion and extortion of ransoms. Cosa Nostra, in particular, can no longer rely on this income as much as in the past. In the Campania region, such initiatives are not yet very active, so that the profits from extortion and extortion still represent a stable source of finance for the Camorra.

The internal structure of both organisations is then crucial. The Camorra organisation is highly resistant to many state measures due to its fragmentation and the absence of the HLCB. In contrast, Cosa Nostra is prone to personnel crises, where its agency is dependent on the highest levels of the hierarchy. The possible arrest of a high-ranking mafioso can therefore partially affect the entire organisation. Moreover, since the 1990s it has not been able to effectively replace the highest ranking mafiosi who ended up in Italian prisons, and so its crisis has persisted to the present day.

In addition to the different results of the anti-mafia measures and internal structure, the findings of the investigation also reveal changes in certain aspects of the functioning of the two mafia organisations. This is evidenced by the statistics revealing the presence of

mafia organizations in regional politics or the change in the approach to violence. These changes are characteristic of the evolution of both organisations since the 1990s and suggest an overall change in the functioning of the Italian mafias, which have thus been forced to respond to increased and more effective state measures.

Predicting the future evolution of the fight against the Cosa Nostra and Camorra organizations based on the few criteria examined represents a hypothesis derived from only a part of the possible data, however, the results of the examination of seized and confiscated assets, ongoing operations, prisoners under the 41bis regime, and emerging bilateral agreements on internal security, suggest that the Italian state has begun to pay increasing attention to the Camorra organisation in recent years compared to the Cosa Nostra organisation, and so it is very likely that the values of the results achieved by the two organisations will also become comparable over time. However, it can also be assumed that Camorra will remain resistant to many state measures due to its internal structure, and so it is unlikely that it will be weakened in the near future by these measures as Cosa Nostra has been.

Použitá literatura

Prameny

Decreto legislativo, n. 159 (6. září 2011).

Direzione Investigativa Antimafia. „Centri e Sezioni“. <https://direzioneeinvestigativaantimafia.interno.gov.it/centri-e-sezioni/> (staženo 10. března 2024).

Direzione Investigativa Antimafia. „Istituzione della DIA“. <https://direzioneeinvestigativaantimafia.interno.gov.it/istituzione-della-dia/> (staženo 10. března 2024).

Direzione Investigativa Antimafia. „Relazione semetrale 1. semestre 1994“. Vydáno v červnu 1994: 103–105. <https://direzioneeinvestigativaantimafia.interno.gov.it/semestrali/sem/1994/1sem1994.pdf> (staženo 10. března 2024).

Direzione Investigativa Antimafia. „Values of seizures and confiscations from 1992 to 30/06/2023“. <https://direzioneeinvestigativaantimafia.interno.gov.it/statistical-surveys/?lang=en> (staženo 1. března 2024).

Istat. „Censimento permanente delle Istituzioni Pubbliche: Forze di polizia, Forze armate e Capitanerie di porto“ Prosinec 2020: 6. Censimento permanente https://www.istat.it/it/files/2020/12/REPORT-FORZE-ARMATE_CENS_IST_PUBBL.pdfIstituzioni Pubbliche: Forze di polizia, Forze armate (istat.it) (staženo 25. února 2024).

Istat. „Crimes reported by the police forces to the judicial authority“. Leden 2012. Crimes <https://www.istat.it/en/archivio/50621>by the Police Forces to the judicial authority (istat.it) (staženo 1. března).

Istat. „Le vittime di omicidio“. Březen 2020. <https://www.istat.it/it/archivio/239321> (staženo 24. dubna 2024).

Ministero dell'Economia e delle Finanze. „Budget dello stato per il triennio 2019 – 2021 Ministero dell'Interno“. Prosinec 2018: 26. https://www.rgs.mef.gov.it/_Documenti/VERSIONE-I/attivita_istituzionali/formazione_e_gestione_del_bilancio/bilancio_di_previsione/budget_economico/2019-2021/DLB/080-DLB-2019-2021.pdf (staženo 11. března 2024).

Ministero dell'Interno. „Relazione al Parlamento sulle speciali misure di protezione, sulla loro efficacia e sulle modalità generali di applicazione“. 2016.
<https://www.poliziadistato.it/statics/48/relazione-al-parlamento-sulle-speciali-misure-di-protezione.pdf> (staženo 2. března 2024).

Knihy

Beneš, Vít a Drulák, Petr. *Metodologie výzkumu politiky*. Praha, Sociologické nakladatelství, 2019.

Duggan, Christopher. *Fascism and the Mafia*. New Haven: Yale University Press, 1989.

Jamieson, Alison. *The Antimafia Italy's Fight against Organized Crime*. London: Palgrave Macmillan, 1999.

Kapitoly z knih

Calderoni, Francesco a Di Stefan, Fiammetta. „The administrative approach in Italy“. In *Administrative measures to prevent and tackle crime*, ed. Maaïke Peters, Dirk Van Daele. Haag: Eleven publishing, 2015, 239.

La Spina, Antonio. „The Fight Against the Italian Mafia“. In *The Oxford Handbook of Organized Crime*. Oxford: Oxford University Press, 2014, 604

Články z odborných periodik

Brancaccio, Luciano. „Dentro gli spazi della camorra“, *Meridiana*, č. 101 (2021): 221, <http://www.jstor.org> (staženo 20. března 2024).

Calderoni, Francesco. „Mythical numbers and the proceeds of organised crime: estimating mafia proceeds in Italy“. *Global crime* 15, č. 1-2 (2014): 32, <https://doi.org/10.1080/17440572.2014.882778> (staženo 18. března 2024).

Scaglione, Attilio. „Cosa Nostra and Camorra: illegal activities and organisational structures“. *Global crime* 17, č. 1 (2016): 66, <https://doi.org/10.1080/17440572.2015.1114919> (staženo 19. března 2024).

Di Gennaro, Giacomo a La Spina, Antonio. „The costs of illegality: a research programme“. *Global crime* 17, č. 1 (2016): 12, <https://doi.org/10.1080/17440572.2015.1128621> (staženo 20. března 2024).

Berlusconi, Giulia. „Italian Mafia“. *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*, č.

1 (2014): 2, https://www.researchgate.net/publication/295086008_Italian_Mafia (staženo 2. března 2024).

Catino, Maurizio. „Mafia rules. The role of criminal codes in mafia organizations“. *Scandinavian Journal of Management* 31, č. 4 (2015): 536-548, <https://doi.org/10.1016/j.scaman.2015.10.001> (staženo 1. dubna 2024).

Elvio, Ceci. „Analysis of organized crime: Camorra“. *Crimen* 9, č. 3 (2018): 287, <https://www.ceeol.com/> (staženo 27. února 2024).

Allum, Felia. „Understanding criminal mobility: the case of the Neapolitan Camorra“. *Journal of modern Italian studies* 19, č. 5 (2014): 583, <https://doi.org/10.1080/1354571X.2014.962257> (staženo 15. března 2024).

Allum, Felia; Clough Marinaro, Isabela a Sciarrone, Rocco. „The Camorras in Naples and Campania: Business, groups and families“. *Italian Mafias Today*, č.1 (2019): 30-43, <https://doi.org/10.4337/9781789904147.00010> (staženo 20. března 2024).

Shelley, Louise. „Mafia and the Italian State: The Historical Roots of the Current Crisis“. *Sociological Forum* 9, č. 4 (1994): 661-672, <http://www.jstor.org> (staženo 23. února 2024).

Fijnaut, Cyrille. „Twenty Years Ago: The Assassinations of Giovanni Falcone and Paolo Borsellino“. *The Containment of Organised Crime and Terrorism* (2016): 793, https://doi.org/10.1163/9789004281943_044 (staženo 20. března 2024).

Jamieson, Alison. „Antimafia efforts in Italy, 1992-1997. *Studies in conflict and terrorism* 21, č. 3 (1998): 233-260.

Partridge, Henry. „The determinants and barriers to critical consumption: a study of Addiopizzo“. *Modern Italy* 17, č. 3 (2012): 343-363, DOI:10.1080/13532944.2011.594999 (staženo 2. března 2024).

Lisciandra, Maurizio. „Proceeds from extortions: the case of Italian organised crime groups“. *Global Crime* 15, č. 1–2 (2014): 93–107, <https://www.tandfonline.com/> (staženo 2. března 2024).

Di Cataldo, Marco a Mastrorocco, Nicol., „Organized Crime, Captured Politicians, and the Allocation of Public Resources“. *Journal of law, economics, & organization* 38, č.3 (2022): 782.

Catino, Theresa. „Italian and American Cooperative Efforts to Reduce Heroin Trafficking: A Role Model for the United States and Drug- Supplying Foreign Nations“. *Penn State*

International Law Review 8, č. 3 (1990): 421-430,
<https://elibrary.law.psu.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1125&context=silr> (staženo 15. března 2024).

Webové zdroje

Ciccarello, Elena. „Salvatore Lupo: "La mafia siciliana è cambiata". Lavalibera, vydáno 12. ledna 2021, https://lavalibera.it/it-schede-223-salvatore_lupo_mafia_siciliana_cambiata (staženo 12. března 2024).

Daniele, Gianmarco. „Mafia presence reduces the quality of local politicians: evidence from Italy“. Royal economic society, 14. srpna 2015, <https://res.org.uk/mediabriefing/mafia-presence-reduces-the-quality-of-local-politicians-evidence-from-italy/> (staženo 7. března 2024).

Day, Michael. „Times are so tough in Italy that Mafiosi are considering getting jobs“. The Independent, vydáno 21. dubna 2014, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/times-are-so-tough-in-italy-that-mafiosi-are-considering-getting-jobs-9272384.html> (staženo 14. března 2024).

Europol. „Italian organized crime“. Červen 2013: 12. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/italian_organised_crime_threat_assessment_0.pdf (staženo 11. března 2024).

Falcone, Giovanni. „La mafia non è invincibile“. RaiNews, 23. května 2014, <http://www.rainews.it/archivio-rainews/media/Falcone-La-mafia-non-invincibile-2011d7b9-31e1-4fca-ade7-8fb81d0623e7.html> (staženo 23. března 2024).
Fraschini, Giorgio a Putaturo, Chiara. „Illicit assets recovery in Italy“. *Transparency International Italia*, prosinec 2013: 19, https://www.confiscation.eu/site/wp-content/uploads/2014/02/NationalReport_TI-IT_EN_Illicit_Assets_Recovery_in_Italy.pdf (staženo 22. března 2024).

Hekkinh, Morgan. „Morocco and Italy Declare Strategic Partnership, Coordination“. Morocco World News. Vydáno 2. listopadu 2019. <https://www.morocroworldnews.com/2019/11/285923/morocco-italy-strategic-partnership-coordination> (staženo 12. března 2024).
<https://www.poliziadistato.it/articolo/security--italy-and-mexico-boost-bilateral-cooperation> (staženo 12. března 2024).

Libertà e Giustizia. „Io, Falcone, vi spiego cos'è la mafia“. 23. května 2017. <https://www.libertaegiustizia.it/2017/05/23/io-falcone-vi-spiego-cose-la-mafia/> (staženo 20. února 2024).

Ministero della Giustizia. „Accordi tra Italia e Stati Uniti d'America in materia di cooperazione giudiziaria penale“. Únor 2010. https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_8_1.page?facetNode_1=4_10&facetNode_2=0_0&facetNode_3=0_0_4_1_0&facetNode_4=1_1%282010%29&facetNode_5=1_1%28201002%29&contentId=SDC153982&previousPage=mg_1_8 (staženo 11. března 2024).

Ministero della Giustizia. „Andamento del regime 41bis nell'anno 2010 (al 11.8.2010)“. Vydáno 2010.
https://www.giustizia.it/resources/cms/documents/Andamento_41bis_11.8.2010.pdf
(staženo 11. dubna 2024).

Peters, Laura. „The Fight against Mafia Crime in Italy“. University of Groningen. Duben 2023: 8. <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3270/3370-hoofdlijnen-bestrijding-maffiacriminaliteit-italie-summary.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (staženo 19. dubna 2024).

Polizia di Stato. „Security: Italy and Mexico boost bilateral cooperation“. Vydáno 11. března 2015.

Reuters. „Italy's top court rejects softer prison terms for hunger-striking anarchist“. Vydáno 24. února 2023, <https://www.reuters.com/world/europe/italys-top-court-rejects-softer-prison-terms-hunger-striking-anarchist-2023-02-24/> (staženo 18. března 2024).

Sciandra, Elena. „Countering extortion racketeering: The Italian experience“. Center for the study of democracy, 2017: 7, https://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2017/07/ProjectCEREU-ProjectReader_eng.pdf (staženo 9. března 2024).

Statista research department. „Number of prisoners in hard prison regime (41 -bis) in Italy as of 2020, by organized crime group affiliation“. Statista. březen 2021.
<https://www.statista.com/statistics/1231141/number-of-prisoners-in-hard-prison-regime-in-italy-by-group-affiliation/> (staženo 1. dubna 2024).

Tondo, Lorenzo. „Sicilians dare to believe: the mafia's cruel reign is over“. The Guardian, vydáno 22. září 2019, <https://www.theguardian.com/world/2019/sep/22/mafia-godfathers-sicily-palermo-italy> (staženo 12. března 2024).

Trascrime. „Progetto pon sicurezza 2007-2013“. Vydáno 25. října 2013: 3.
https://www.transcrime.it/wp-content/uploads/2014/02/PON-Gli_investimenti_delle_mafie_ridotto.pdf (saženo 26. února 2024).

University of Navarra. „Goodbye to Extortion: The Anti-Mafia Movement“. Vydáno 11. února 2016. <https://www.iese.edu/insight/articles/anti-mafia-movement/> (staženo 3. března 2024).

Seznam příloh

Příloha č.1: Vraždy, do kterých byla zapojena Camorra (graf)

Příloha č. 2: Struktura organizace Cosa Nostra (schéma)

Příloha č. 3: Zabavený a konfiskovaný majetek od roku 1992 do června 2023 (graf)

Příloha č. 4: Počet probíhajících operací zaměřených na organizace Camorra a Cosa Nostra (graf)